

Звіт про стратегічну екологічну оцінку

**Додаток до
Стратегії розвитку
Донецької області на
період до 2027 року**

ЗМІСТ

1. Зміст та основні цілі Стратегії, її зв'язок з іншими документами державного планування.....	3
2. Характеристика поточного стану довкілля, у тому числі здоров'я населення, та прогнозні зміни цього стану, якщо Стратегія не буде затверджено	7
3. Характеристика стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я на територіях, які ймовірно зазнають впливу	35
4. Екологічні проблеми, у тому числі ризики впливу на здоров'я населення, які стосуються Стратегії, зокрема щодо територій з природоохоронним статусом	40
5. Зобов'язання у сфері охорони довкілля, у тому числі пов'язані із запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, встановлені на міжнародному, державному та інших рівнях, що стосуються Стратегії ..	50
6. Опис наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення	51
7. Заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання Стратегії	62
8. Обґрунтування вибору виправданих альтернатив, що розглядалися, опис способу, в який здійснювалася стратегічна екологічна оцінка	64
9. Заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання Стратегії для довкілля, у тому числі для здоров'я населення	68
10. Опис ймовірних транскордонних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення (за наявності)	73
11. Резюме нетехнічного характеру інформації, передбаченої пунктами 1-10 цієї частини, розраховане на широку аудиторію	73
Додаток 1. Склад робочої групи з проведення стратегічної екологічної оцінки проекту Стратегії розвитку Донецької області на період до 2027 року та планів заходів з її реалізації	75
Додаток 2. Список використаних джерел	76

1. ЗМІСТ ТА ОСНОВНІ ЦІЛІ СТРАТЕГІЇ, ЇЇ ЗВ'ЯЗОК З ІНШИМИ ДОКУМЕНТАМИ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ

Стратегія розвитку Донецької області на період до 2027 року (далі – Стратегія) розроблена на виконання Закону України «Про засади державної регіональної політики» та постанови Кабінету Міністрів України від 11 листопада 2015 року № 932 «Про затвердження Порядку розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених регіональних стратегій і планів заходів» (із змінами) та відповідно до розпорядження голови облдержадміністрації, керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 24 січня 2019 року № 65/5-19 «Про розробку Стратегії розвитку Донецької області та плану заходів з її реалізації» (із змінами).

Стратегія визначає тенденції та основні проблеми соціально-економічного розвитку Донецької області, стратегічні та оперативні цілі, а також пріоритети розвитку регіону до 2027 року, основні завдання, етапи і механізми їх реалізації, систему моніторингу та оцінки результативності.

Пріоритетами для реалізації Стратегії визначені наступні стратегічні цілі:

оновлена, конкурентоспроможна економіка;

якість життя та людський розвиток;

ефективне управління та безпека в умовах зовнішніх і внутрішніх викликів;

екологічна безпека та збалансоване природокористування.

Визначені стратегічні цілі передбачають систему оперативних цілей та завдань, досягнення яких забезпечує досягнення визначених стратегічних цілей.

Структура цілей та завдань Стратегія представлена у таблиці.

Таблиця 1

Структура цілей та завдань Стратегії розвитку Донецької області на період до 2027 року

№	Оперативні цілі	Завдання
1. Оновлена, конкурентоспроможна економіка		
1.1.	Кваліфіковані кадри, продуктивна зайнятість та гідна праця	1.1.1. Зменшення диспропорцій між попитом та пропозицією робочої сили 1.1.2. Оновлення регіональної системи професійної (професійно-технічної) освіти 1.1.3. Розвиток малого та середнього підприємництва, як драйверу структурних перетворень
1.2.	Розумна спеціалізація, заснована на знаннях та інноваціях	1.2.1. Розвиток та ефективне використання науково-інноваційного потенціалу 1.2.2. Формування позитивного іміджу регіону 1.2.3. Підтримка галузей з економічним та інноваційним потенціалом для розвитку

№	Оперативні цілі	Завдання
		1.2.4. Розвиток сучасної системи переробки сільгосппродукції відповідно до потреб ринку
1.3.	Транспортна доступність та просторове сполучення	1.3.1. Підвищення якості та доступності транспортно-логістичних послуг з урахуванням внутрішніх та міжрегіональних зв'язків 1.3.2. Розвиток екологічно безпечного транспорту
2. Якість життя та людський розвиток		
2.1.	Всебічний розвиток дітей та молодих дівчат і хлопців	2.1.1. Підвищення якості та доступності дошкільної та базової середньої освіти 2.1.2. Забезпечення освітніми послугами дітей з особливими освітніми потребами 2.1.3. Створення умов для самореалізації дітей та молодих дівчат і хлопців
2.2.	Турбота про здоров'я населення	2.2.1. Підвищення якості і загальної доступності медичних послуг у містах та сільській місцевості 2.2.2. Відновлення третинного (високо-спеціалізованого) рівня надання медичних послуг 2.2.3. Посилення профілактичних заходів з упередження захворюваності населення 2.2.4. Підвищення якості життя людей, що потребують особливої соціально-медичної, психологічної та реабілітаційної допомоги
2.3.	Гармонійний фізичний і духовний розвиток людини	2.3.1. Підвищення доступності культурних послуг 2.3.2. Стимулювання ефективного та комплексного використання туристичного та курортно-рекреаційного потенціалу регіону 2.3.3. Підтримка спорту вищих досягнень, дитячо-юнацького і резервного спорту 2.3.4. Залучення громадян до фізичної активності
3. Ефективне управління та безпека в умовах зовнішніх і внутрішніх викликів		
3.1.	Безпека населення та територій	3.1.1. Підвищення спроможності регіону попереджувати, реагувати та ліквідувати наслідки надзвичайних ситуацій 3.1.2. Підвищення суспільної правосвідомості та попередження злочинності 3.1.3. Забезпечення особистої безпеки жінок та чоловіків у публічному і приватному просторах
3.2.	Рівний доступ населення до базових соціальних, адміністративних та комунальних послуг	3.2.1. Підвищення якості та доступності адміністративних та соціальних послуг для усіх верств населення 3.2.2. Надання сервісних послуг з водопостачання та водовідведення 3.2.3. Поліпшення житлових умов населення
3.3.	Ефективне управління територіальним розвитком	3.3.1. Розвиток сільських територій з низькою щільністю населення 3.3.2. Підтримка малих монофункціональних міст 3.3.3. Усунення наслідків бойових дій у населених пунктах, які наближені до лінії розмежування

№	Оперативні цілі	Завдання
3.4.	Інформатизація та цифровізація публічних послуг	3.4.1. Впровадження інформаційних технологій у сфери надання послуг населенню
		3.4.2. Покращення цифрових навичок населення
		3.4.3. Розвиток системи просторового планування з використанням електронних ресурсів
4. Екологічна безпека та збалансоване природокористування		
4.1.	Безпечний стан довкілля	4.1.1. Удосконалення публічного екологічного управління та моніторингу
		4.1.2. Підвищення екологічної свідомості населення
		4.1.3. Захист водних ресурсів від виснаження та забруднення
		4.1.4. Зниження навантаження на атмосферне повітря
		4.1.5. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, родючості земель
4.2.	Стале управління відходами та небезпечними хімічними речовинами	4.2.1. Удосконалення системи збору та перероблення твердих побутових відходів
		4.2.2. Сприяння зменшенню об'ємів утворення твердих побутових відходів
		4.2.3. Удосконалення системи управління промисловими відходами
4.3.	Енергетична безпека та розвиток альтернативної енергетики	4.3.1. Забезпечення справедливої трансформації вугільної галузі та підвищення ефективності управління традиційними енергетичними ресурсами
		4.3.2. Розвиток альтернативної енергетики

Запропонована система стратегічних, оперативних цілей та завдань відповідає ключовим принципам Стратегії – дотримання пріоритетності прав і свобод людини, забезпечення інклюзивності та гендерної рівності в системі надання послуг населенню, впровадження підходів сталого та збалансованого розвитку. Розроблення Стратегії здійснено на засадах смарт-спеціалізації та передбачає інноваційну спрямованість та вузьку спеціалізацію у пріоритетних сферах регіональної економіки.

Стратегія враховує головні державні пріоритети:

1) регіонального розвитку на довгостроковий період, які визначені, зокрема:

Програмою діяльності Кабінету Міністрів України, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 29 вересня 2019 року № 849;

Указом Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» та Національною доповіддю «Цілі сталого розвитку: Україна»;

галузевими стратегічними документами державного планування, серед яких: Енергетична стратегія України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність», схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 серпня 2017 року № 605-р; Національна транспортна стратегія України на період до 2030 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 травня 2018 року № 430-

р; Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 року № 526-р; Стратегія розвитку експорту продукції сільського господарства, харчової та переробної промисловості України на період до 2026 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 року № 588-р; Стратегія розвитку туризму та курортів на період до 2026 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 року № 168-р; Національна стратегія з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація», схвалена Указом Президента України від 09 лютого 2016 року № 42/2016, тощо;

2) екосистемного підходу та удосконалення системи інтегрованого екологічного управління та врахування екологічної складової під час розроблення та затвердження документів державного планування, які визначені, зокрема:

Основними засадами (стратегією) державної екологічної політики України на період до 2030 року, затвердженими Законом України від 28 лютого 2019 року № 2697-VIII;

Національною стратегією управління відходами в Україні на період до 2030 року, схваленою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08 листопада 2017 року № 820-р;

Національним планом скорочення викидів від великих спалювальних установок, схваленим розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08 листопада 2017 року № 796-р;

діючими на території області регіональними програмами екологічного спрямування, серед яких: Програма поводження з відходами в Донецькій області на 2016-2020 роки; Програма «Чисте повітря Донеччини 2018-2020 роки та прогноз до 2030 року»; Регіональна програма поводження з промисловими відходами в Донецькій області на 2018-2020 роки; Регіональна програма формування та розвитку екологічної мережі в Донецькій області на період 2019-2022 роки.

2. ХАРАКТЕРИСТИКА ПОТОЧНОГО СТАНУ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ТА ПРОГНОЗНІ ЗМІНИ ЦЬОГО СТАНУ, ЯКЩО СТРАТЕГІЯ НЕ БУДЕ ЗАТВЕРДЖЕНА

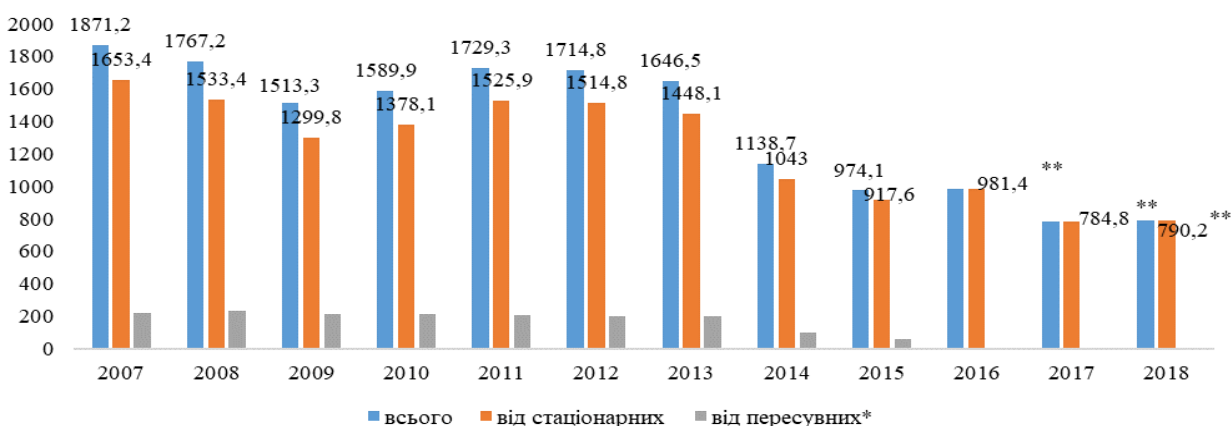
Сучасний стан довкілля та динаміка розвитку екологічної ситуації на території області є критичними. Для регіону характерний високий рівень розвитку промисловості та сільськогосподарського освоєння території. Донецька область є одним з найбільш індустріально-розвинених регіонів України. На території області створена потужна техносфера, що включає значні промислові підприємства гірничодобувної, металургійної, хімічної промисловості, енергетики, важкого машинобудування та будівельних матеріалів, родовища корисних копалин. Висока концентрація промислового, сільськогосподарського виробництва, транспортної інфраструктури в поєднанні із значною щільністю населення створили величезне навантаження на біосферу – найбільшу в Україні та Європі.

Сьогодні на території Донецької області, яка становить лише 4,4 відсотка від загальної площі України, зосереджена п'ята частина промислового потенціалу держави, 78 відсотків якого припадає на екологічно небезпечні виробництва металургійної та видобувної галузей, виробництво електроенергії й виробництво коксу.

2.1. Викиди в атмосферу і забруднення атмосферного повітря

За інформацією Державної служби статистики України, викиди забруднюючих речовин та парникових газів у атмосферу від стаціонарних джерел забруднення за 2018 рік на території області, підконтрольній українській владі, становлять 790,2 тис. т (31,5% від загальних викидів по Україні) та на 0,7% більше, ніж в 2017 рік. Крім того, обсяги викидів діоксиду вуглецю склали 25143,4 тис. т.

Динаміка викидів забруднюючих речовин від стаціонарних та пересувних джерел, тис. т/рік

*- дані отримані згідно нової методології розрахунків викидів від пересувних джерел (з 2007 року)

** - інформація наведена без врахування викидів від пересувних джерел

Рис. 1 Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря в Донецькій області

Джерело: дані Державної служби статистики України

Зростання обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря Донецької області в 2005-2006 роках та зменшення викидів в 2007-2009 роках пов'язано з відповідним зростанням та спадом обсягів виробництва. Збільшення обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне у 2010-2011 роках по відношенню до 2009 року є наслідком підйому виробництва. Зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря на 14,5 тис. т в 2012 році по відношенню до 2011 року є наслідком виконання підприємствами області природоохоронних заходів, передбачених в дозволах на викиди забруднюючих речовин та програмами, а також скорочення викидів від автотранспорту.

Зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря в 2014-2015 роках у порівнянні з 2013 роком пов'язано з проведенням антитерористичної операції в регіоні, внаслідок збройного конфлікту багато промислових підприємств зазнали руйнувань, а деякі взагалі припинили свою роботу.

З 2016 року спостерігається незначне зростання обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря (на 6,5% по відношенню до попереднього року) внаслідок збільшення потужності та обсягів виробництв промислових підприємств.

Зниження кількості викидів у 2017 році обумовлене відсутністю інформації щодо викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря по території Донецької області, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження.

У 2018 році спостерігається незначне збільшення викидів по відношенню до 2017 року, що пов'язане з нарощуванням потужності промислових підприємств та переходом з газу на альтернативні види палива (зокрема, на вугілля різних марок).

Щільність викидів шкідливих речовин від стаціонарних джерел у розрахунку на квадратний кілометр області у 2018 році склала 29,8 т проти 29,6 т за 2017 рік, а на одну особу – 188,9 кг проти 185,9 кг.

Основними забруднювачами атмосферного повітря в області¹ залишаються підприємства вугільної промисловості, металургії та підприємства-виробники електроенергії. Отже, найбільше забруднення атмосферного повітря спостерігається саме в тих містах та районах, де розташовані підприємства цих видів діяльності. Зокрема, у м. Маріуполь всього викинуто 316,6 тис. т; м. Курахове – 139,2 тис. т; м. Покровськ – 66,8 тис. т; м. Добропілля – 35 тис. т; м. Вугледар – 23,8 тис. т, Бахмутський район – 107,47 тис. т, Мар'їнський район – 139,56 тис. т, Слов'янський район – 44,96 тис. т.

---

¹ Інформація наведена без урахування частини території Донецької області, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження. Дані можуть бути уточнені.

**Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря у
Донецькій області за видами економічної діяльності**

№ з/п	Види економічної діяльності	Обсяги викидів	
		тис. т	відсотків до загального підсумку
	Усього	790,159	100
	<i>у тому числі за видами економічної діяльності</i>		
1.1.	Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	149,545	18,9
1.2.	Переробна промисловість, у тому числі:	332,924	42,1
1.2.1.	Виробництво коксу та коксопродуктів	12,470	1,6
1.2.2.	Металургійне виробництво	316,201	40,02
1.3.	Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, у тому числі:	302,439	38,3
1.3.1.	Виробництво електроенергії	290,029	36,71
1.4.	Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність, у тому числі:	0,901	0,1
1.4.1.	Наземний і трубопровідний транспорт	0,418	0,05

Однією з основних причин надмірних викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря є моральне старіння та фізичне зношення технологічного та пилогазоочисного устаткування, що не відповідає сучасним вимогам щодо забезпечення встановлених законодавством нормативів граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

Через це підприємствами-основними забруднювачами атмосферного повітря щорічно викидаються значні обсяги забруднюючих речовин, а саме: ВП «КУРАХІВСЬКА ТЕС» ТОВ «ДТЕК СХІДЕНЕРГО» – 139,13 тис. т; ВУГЛЕГІРСЬКА ТЕС ПАТ «ЦЕНТРЕНЕРГО» – 99,99 тис. т; ПРАТ «МК «АЗОВСТАЛЬ» – 88,77 тис. т; ПРАТ «ММК ІМ. ІЛІЧА» – 226,61 тис. т.

Таким чином, найгострішою екологічною проблемою Донецького регіону, яка вимагає якнайшвидшого вирішення, є забруднення повітряного басейну.

Станом на 01.01.2019 в Донецькій області діють пости спостереження за станом атмосферного повітря: Краматорська лабораторія спостереження за забрудненням атмосферного повітря Донецького регіонального центру з гідрометеорології (4 стаціонарні пости спостереження у м. Краматорськ та 2 стаціонарні пости спостереження у м. Слов'янськ) та Маріупольська гідрометеорологічна обсерваторія Донецького регіонального центру з гідрометеорології (5 стаціонарних постів спостереження у м. Маріуполь).

Забруднюючі речовини, що визначаються лабораторією в пробах повітря міст Краматорськ та Слов'янськ: пил, діоксид азоту, діоксид сірки, діоксид вуглецю, фенол, формальдегід, фтористий водень. У повітрі м. Маріуполь визначаються такі забрудники: аміак, пил, діоксид азоту, діоксид сірки, діоксид вуглецю, фенол, формальдегід.

Протягом 2018 року було зафіксовано перевищення середньорічних концентрацій забруднюючих речовин по містах:

у Маріуполі: завислі речовини – 1,3 ГДК_{с.д.}, діоксид азоту – 1,75 ГДК_{с.д.}, фенол – 2,0 ГДК_{с.д.}, формальдегід – 6,0 ГДК_{с.д.};

у Краматорську – фенол – 2,3 ГДК_{с.д.}, формальдегід – 1,3 ГДК_{с.д.};

у Слов'янську – діоксид азоту – 1,0 ГДК_{с.д.}, фенол – 2,3 ГДК_{с.д.}, формальдегід – 2,3 ГДК_{с.д.}

Оцінка стану забруднення атмосферного повітря на території м. Краматорськ та м. Слов'янськ Донецької області в 2018 році здійснена за даними спостережень, які проводились на шести стаціонарних постах: двох стаціонарних постах у м. Слов'янськ та чотирьох постах у м. Краматорськ.

Спостереження проводились за найбільш розповсюдженими забруднювачами: пилю (завислі речовини), діоксиду азоту, діоксиду сірки, оксиду вуглецю, фенолу, фториду водню та формальдегіду.

Оцінка стану забруднення атмосферного повітря проводилась шляхом порівняння вмісту забруднювачів з відповідними гранично допустимими концентраціями (ГДК) речовин у повітрі населених міст: ГДК середньодобовими (ГДК_{с.д.}) і з ними порівнювалися середні концентрації та максимально разовими (ГДК_{м.р.}), з ними порівнювалися разові максимальні концентрації шкідливих речовин.

Таблиця 3

Обсяги викидів забруднюючих речовин стаціонарними джерелами в атмосферне повітря по районах та містах області у 2018 році (тонн)

	Обсяги викидів, тонн		Збільшення/ зменшення викидів у 2018 р. проти 2017 р.	Обсяги викидів у 2018 р. до 2017 р., %
	2017 р.	2018 р.		
Всього по області	784850,0	790158,9	5308,9	100,7
м. Донецьк	8,0	9,4	1,4	117,6
м. Авдіївка	11691,3	12494,4	803,1	106,9
м. Бахмут	323,3	283,7	-39,6	87,8
м. Вугледар	24149,3	23802,5	-346,8	98,6
м. Горлівка	-*	-*	-	-
м. Дебальцеве	-*	-*	-	-
м. Торецьк	6676,3	6954,9	278,6	104,2
м. Мирноград	18000,5	14203,9	-3796,6	78,9
м. Добропілля	31013,5	34950,5	3937,0	112,7
м. Докучаєвськ	-*	-*	-	-
м. Дружківка	500,7	550,8	50,1	110,0
м. Єнакієве	-*	-*	-	-
м. Жданівка	-*	-*	-	-
м. Хрестівка	-*	-*	-	-
м. Костянтинівка	333,9	344,2	10,3	103,1
м. Краматорськ	5375,4	6111,8	736,4	113,7
м. Покровськ	90835,4	66826,8	-24008,6	73,6
м. Лиман	311,2	239,2	72,0	76,9

	Обсяги викидів, тонн		Збільшення/ зменшення викидів у 2018 р. проти 2017 р.	Обсяги викидів у 2018 р. до 2017 р., %
	2017 р.	2018 р.		
м. Макіївка	-*	-*	-	-
м. Маріуполь	288227,2	316578,1	28350,9	109,8
м. Новогродівка	5863,0	5650,8	-212,2	96,4
м. Селидове	1740,6	1261,5	-478,5	72,5
м. Слов'янськ	304,6	580,1	275,5	190,4
м. Сніжне	-*	-*	-	-
м. Чистякове	-*	-*	-	-
м. Харцизьк	-*	-*	-	-
м. Шахтарськ	-*	-*	-	-
м. Ясинувата	-*	-*	-	-
Амвросіївський	-*	-*	-	-
Бахмутський	110839,7	107467,0	-3372,7	97,0
Великоновосіківський	464,9	709,8	244,9	152,7
Волноваський	1773,6	1759,0	-14,6	99,2
Нікольський	508,3	449,4	-58,9	88,4
Добропільський	513,6	529,9	16,3	103,2
Костянтинівський	190,0	170,2	-19,8	89,6
Покровський	616,8	583,5	-33,3	94,6
Мар'їнський	154875,8	139560,8	-15315,0	90,1
Новоазовський	-*	-*	-	-
Олександрівський	5352,9	2799,5	-2553,4	94,6
Мангушський	405,1	312,4	-92,7	77,1
Слов'янський	23941,5	44962,4	21020,9	187,8
Старобешівський	-*	-*	-	-
Бойківський	-*	-*	-	-
Шахтарський	-*	-*	-	-
Ясинуватський	13,6	12,4	-1,2	91,0

* значення відсутні в інформації Головного управління статистики у Донецькій області.

Примітка. Інформація наведена без урахування частини території Донецької області, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження.

Таблиця 4

**Динаміка викидів в атмосферне повітря від стаціонарних джерел,
в тому числі по найпоширеніших речовинах в цілому по Донецькій
області та в розрізі населених пунктів, тис. т**

Населе ні пункти	2014					2015					2016					2017					2018							
	разом	В т.ч.				разом	В т.ч.				разом	В т.ч.				разом	В т.ч.				разом	В т.ч.						
		пила	діоксид	діоксид	оксид		пила	діоксид	діоксид	оксид		пила	діоксид	діоксид	оксид		пила	діоксид	діоксид	оксид		пила	діоксид	діоксид	оксид			
<i>Міста обласного значення:</i>																												
Донецьк	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	0,008	-*	-*	0,004	0,001	-*	-*	0,009	-*	-*	0,003	0,000	-*
Авдіївка	9,7	-*	-*	-*	-*	8,1	-*	-*	-*	-*	10,3	-*	-*	-*	-*	11,7	-*	-*	2,3	2,9	-*	-*	12,5	-*	-*	2,0	3,4	-*
Бахмут	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	0,3	-*	0,02	0,06	-*	-*	-*	0,3	-*	-*	0,01	0,06	-*
Вугледар	28,1	-*	-*	-*	-*	28,4	-*	-*	-*	-*	25,9	-*	-*	-*	-*	24,1	-*	0,3	0,02	0,02	-*	-*	23,8	-*	-*	0,3	0,3	-*
Горлівка	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*
Дебальцеве	109,	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*
Торецьк	8,8	-*	-*	-*	-*	7,6	-*	-*	-*	-*	8,9	-*	-*	-*	-*	6,7	-*	0,27	0,08	-*	-*	-*	7,0	-*	-*	0,29	0,08	-*
Мирноград	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	18,0	-*	0,59	0,06	-*	-*	-*	14,2	-*	-*	0,56	0,07	-*
Добропілля	35,7	-*	-*	-*	-*	35,1	-*	-*	-*	-*	35,8	-*	-*	-*	-*	31,0	-*	2,4	0,16	-*	-*	-*	35,0	-*	-*	2,4	0,17	-*
Докучаєвськ	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*
Дружківка	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	0,5	-*	0,01	0,05	-*	-*	-*	0,6	-*	-*	0,01	0,04	-*
Єнакієве	43,9	-*	-*	-*	-*	42,7	-*	-*	-*	-*	42,7	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*
Жданівка	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*
Кіровське	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*
Костянтинівка	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	0,3	-*	0,09	0,1	-*	-*	-*	-*	0,3	-*	-*	0,1	0,1	-*
Краматорськ	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	5,4	-*	1,4	1,0	-*	-*	-*	6,1	-*	-*	1,7	1,1	-*	-*

Населені пункти	2014					2015					2016					2017					2018				
	разом	В т.ч.				разом	В т.ч.				разом	В т.ч.				разом	В т.ч.				разом	В т.ч.			
		пила	діоксид	діоксид	оксид		пила	діоксид	діоксид	оксид		пила	діоксид	діоксид	оксид		пила	діоксид	діоксид	оксид		пила	діоксид	діоксид	оксид
Покровськ	89,4	-*	-*	-*	-*	82,5	-*	-*	-*	-*	68,1	-*	-*	-*	-*	90,8	-*	0,9	0,2	-*	66,8	-*	0,97	0,14	-*
Лиман	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	0,3	-*	0,08	0,02	-*	0,2	-*	-*	0,08	0,03	-*
Макіївка	26,7	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*
Маріуполь	289,4	-*	-*	-*	-*	249,6	-*	-*	-*	-*	257,3	-*	-*	-*	-*	288,2	-*	17,1	10,4	-*	316,6	-*	16,7	10,3	-*
Новгородівка	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	5,9	-*	-*	-*	-*	-*	5,7	-*	0,7	0,000	-*
Селидове	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	1,7	-*	-*	-*	-*	-*	1,3	-*	0,6	0,02	-*
Слов'янськ	0,4	-*	-*	-*	-*	0,7	-*	-*	-*	-*	0,4	-*	-*	-*	-*	0,3	-*	-*	-*	-*	0,6	-*	0,07	0,14	-*
Сніжне	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*
Чистякове	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*
Харцизьк	79,5	-*	-*	-*	-*	56,5	-*	-*	-*	-*	53,7	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*
Шахтарськ	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*
Ясинувата	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*
<i>Райони:</i>																									
Амвросіївський	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*
Бахмутський	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	110,	-*	-*	-*	-*	-*	107,	-*	90,6	8,6	-*
Великоновосілівський	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	0,5	-*	-*	-*	-*	-*	0,7	-*	0,14	0,001	-*
Волноваський	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	1,8	-*	0,14	0,08	-*	-*	1,8	-*	0,12	0,09	-*
Нікольський	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	0,5	-*	0,00	0,00	-*	-*	0,45	-*	0,00	0,00	-*
Добропільський	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	0,5	-*	0,02	0,001	-*	-*	0,5	-*	0,02	0,002	-*

Населені пункти	2014					2015					2016					2017					2018				
	разом	В т.ч.				разом	В т.ч.				разом	В т.ч.				разом	В т.ч.				разом	В т.ч.			
		пил	діоксид	діоксид	оксид		пил	діоксид	діоксид	оксид		пил	діоксид	діоксид	оксид		пил	діоксид	діоксид	оксид		пил	діоксид	діоксид	оксид
Костянтинівський	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	0,19	-*	0,002	0,003	-*	0,17	-*	0,015	0,003	-*	
Покровський	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	0,6	-*	0,12	0,05	-*	0,6	-*	0,11	0,05	-*	
Мар'їнський	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	154,	-*	99,6	13,7	-*	139,	-*	96,3	13,2	-*	
Новоазовський	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	
Олександрівський	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	5,4	0,07	0,002	-*	2,8	-*	0,06	0,001	-*	-*	
Мангушський	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	0,4	0,03	0,003	-*	0,31	-*	0,029	0,001	-*	-*	
Слов'янський	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	23,9	14,0	5,3	-*	45,0	-*	29,8	6,5	-*	-*	
Старобешівський	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	
Бойківський	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	
Шахтарський	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	
Ясинуватський	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	-*	0,014	-*	0,0034	0,0002	-*	0,012	-*	0,0036	0,0002	-*	
Всього	1043	-*	-*	-*	284,	917,	-*	-*	-*	-*	981,	-*	-*	-*	784,	-*	233,	44,8	-*	790,	-*	243,	44,3	-*	

* значення відсутні в статистичній інформації Головного управління статистики у Донецькій області.

Примітка. Інформація наведена без урахування частини території Донецької області, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження. Дані можуть бути уточнені.

2.2. Водні ресурси

Водозабезпеченість. Водні ресурси області формуються за рахунок транзитної притоки поверхневих вод по р. Сіверський Донець, місцевого річкового стоку, що формується в межах області, стічних, шахтних і кар'єрних вод, а також експлуатаційних запасів підземних вод.

Площі, зайняті водними об'єктами, складають 42,3 тис. га, в тому числі під річками та струмками – 5,6 тис. га, ставками та штучними водоймами – 32,9 тис. га, лиманами – 1,9 тис. га, іншими водоймами – 1,9 тис. га.

Територія області розподілена в межах річкових басейнів: Дону – 30,2%, Дніпра – 28,5%, Приазов'я – 41,3%.

Водні ресурси області формуються за рахунок місцевого природного стоку (900 млн м³/рік), транзитної притоки по річці Сіверський Донець (1,8 млрд. м³/рік), стічних шахтних і кар'єрних вод, а також запасів підземних вод.

Водокористування. За даними державної звітності за формою 2ТП-водгосп (річна) водокористування у 2018 році в Донецькій області здійснювали 695 водокористувачів, у тому числі по галузях економіки: промисловість – 154 (22%); сільське господарство – 372 (54%), з них 251 водокористувачів рибного господарства, які здійснюють використання води без її вилучення (67% від сільськогосподарської галузі); комунальне господарство – 79 (11%); інші галузі – 90 (13% від загальної кількості водокористувачів по галузях).

Об'єм забору води з природних водних об'єктів (поверхневі, у тому числі морська вода та підземні водні ресурси) у 2018 році складав 1707 млн м³, у тому числі по джерелах забору:

поверхневої прісної – 1039 млн м³ (61% від загального забору води по області); підземної – 101,4 млн м³ (6% від загального забору води по області), з яких 70,31 млн м³ шахтно-кар'єрних (69% від загального забору шахтних вод по області); морської води – 565,9 млн м³ (33% від загального забору води по області).

Співвідношення забору води по основних суббасейнах складає: р. Сіверський Донець – 739,4 млн м³ (43%), басейн р. Кальміус – 117,7 млн м³ (7%), басейн р. Самара – 97,2 млн м³ (6%) та Азовське море – 565,9 млн м³ (33%) від загального забору води по області.

Забір води провідними галузями економіки

Промисловість. На долю промисловості приходить 58% (989,3 млн м³) забору води з природних водних об'єктів Донецької області, у тому числі підприємствами чорної металургії – 65% (648,1 млн м³), електроенергетики – 28% (273,8 млн м³), вугільної промисловості – 6% (61,93 млн м³), машинобудування – 0,4% (3,655 млн м³), виробництва промбудматеріалів та харчової промисловості – 0,2% (1,836 млн м³), інші галузі – 0,4%.

Комунальне господарство. На долю цієї галузі приходить 37% (626,4 млн м³) загального забору води з природних водних об'єктів області.

Головним підприємством, яке здійснює забір води з поверхневих водних об'єктів - р. Сіверський Донець для забезпечення водою споживачів по каналу Сіверський Донець Донбас, є регіональне управління експлуатації каналу КП «Компанія «Вода Донбасу», водозабір з якого 35% води використовується підприємствами на підконтрольній території Донецької області.

У 2018 році забір води цим підприємством склав 471,1 млн м³ (75% від забору по галузі).

Сільське господарство. На долю цієї галузі припадає 0,7% (12,93 млн м³) забору води з природних водних об'єктів Донецької області.

Використання води

У 2018 році на території Донецької області було використано 1153 млн м³ води, у тому числі на потреби:

питні і санітарно-гігієнічні – 102,1 млн м³ (9%);

виробничі – 1043 млн м³ (90%);

зрошення – 11,55 млн м³ (1%);

сільгоспводопостачання – 1,948 млн м³ (0,2%);

інші потреби – 3,595 млн м³ (0,3%).

Основні показники забору та використання води Донецької області представлені у таблиці 5.

Таблиця 5

Основні показники забору та використання води, млн м³

Показники	Донецька область	
	2018	2017
Кількість звітів	695	750
Кількість водокористувачів, що мають забір води з поверхневих водних об'єктів	341	377
<i>у т.ч. водокористувачів рибного господарства</i>	251	294
Забрано води з природних водних об'єктів, у т.ч.:	1707	1458
морської	565,9	561,2
прісної	1149	896,4
- з поверхневих джерел	1039	793,0
- з підземних джерел	101,4	103,4
<i>у т.ч. шахтно-кар'єрних</i>	70,31	71,53
Забір до каналу Сіверський Донець – Донбас	471,1	466,0
Використано прісної та морської води, всього	1153	912,4
<i>у т.ч. на потреби:</i>		
питні та санітарно-гігієнічні	102,1	100,0
виробничі	1034	796,4
зрошення	11,55	4,739
с/г водопостачання	1,948	2,211
інші потреби	3,595	8,98
Без вилучення на рибогосподарські потреби	140,6	158,7
Оборотне, повторне та послідовне використання води	2322	2353

Кількість підприємств, які здійснюють скид зворотних вод в поверхневі водні об'єкти Донецької області, у 2018 році складала 118 одиниць (17% від загальної кількості водокористувачів).

Об'єм скиду становить 1035,0 млн м³, у тому числі по категоріях якості: без очистки – 0,122 млн м³ (0,01%); недостатньо очищені – 185,4 млн м³ (18%); нормативно чистих без очистки – 687,9 млн м³ (66%); нормативно очищені на очисних спорудах – 100,5 млн м³ (10%). Таких, що не мають критерії (ППР.КД) – 61,42 млн м³ (66%).

Якість поверхневих вод. Сіверсько-Донецьке басейнове управління водних ресурсів в рамках системи державного моніторингу довкілля у відповідності з постановами Кабінету Міністрів України від 20.07.1996 № 815 і від 30.03.1998 № 391 у 2018 році здійснювало нагляд за якісним станом поверхневих вод, в тому числі на підконтрольній території Донецької області.

Мережа моніторингових спостережень поверхневих водних об'єктів протягом 2018 року складала 18 створів: басейн р. Сіверський Донець – 11 створів; басейн річок Приазов'я – 3 створи; басейн р. Дніпро – 4 створи.

Аналіз якісного стану поверхневих водних об'єктів в басейнах річок Сіверський Донець, Приазов'я та Дніпро в межах Донецької області виконано за показниками: гідрохімічними (сольові, органічні, біогенні, специфічні, у т.ч. пріоритетні – нікель, кадмій, свинець і ртуть, та розчинні гази); радіологічними (штучні радіонукліди стронцій-90 і цезій-137); бактеріологічними (індекс лактозопозитивної кишкової палички ЛКП і загальне мікробне число ЗМЧ); токсикологічними (хлорорганічні пестициди та триазинові гербіциди, у т.ч. 5 пріоритетних) та гідробіологічними (чисельність фітопланктону і вміст біомаси).

Басейн р. Сіверський Донець. У 2018 році поверхневі води у створах вздовж водотоку річки Сіверський Донець на території Донецької області на основі Інтегрального показника якості води (категорія) відносяться переважно до III класу якості 4 категорії (задовільні, слабо забруднені). Найбільш забрудненими притоками на основі Інтегрального показника якості води (категорія) є річки: Казенний Торець і Бахмутка, які відповідають III класу якості 5 категорії (посередні, помірно забруднені).

Концентрації сольових показників, біогенних, органічних, специфічних речовин незначно коливається на рівні минулого року та середньо багаторічних показників. Відзначається перевищення середньорічних ГДК (згідно «Узагальненого переліку гранично допустимих концентрацій (ГДК) та орієнтовно безпечних рівнів впливу») по: БСК5 0,95-1,5 ГДК, азоту амонійному до 2,4 ГДК, залізу загальному до 2,2 ГДК, марганцю 2,7-11,3 ГДК, міді 2,5-4,6 ГДК, нафтопродуктам до 2,5 ГДК, нітратам до 5,5 ГДК, хрому (VI) – 3,8-7,7 ГДК, цинку 1,2-2,6 ГДК.

Кисневий режим задовільний. Вміст радіонуклідів стронцію-90 та цезію-137 значно нижче від встановлених нормативів. Вміст токсикологічних інгредієнтів в створах по руслу р. Сіверський Донець нижчий за межу визначення методик; в створах суббасейнів – значно нижче встановлених ГДК.

По бактеріологічних показниках в р. Сіверський Донець в цілому обстановка задовільна, але у притоках Казенний Торець і Бахмутка

відзначається підвищений вміст по бактеріологічних показниках (про що проінформовані контролюючі органи для вжиття заходів). По загальній чисельності фітопланктону та вмісту біомаси коливання, що перевищують норми, не відзначалось.

Басейн р. Кальміус (басейн річок Приазов'я). У 2018 році поверхневі води у створах басейну р. Кальміус на основі Інтегрального показника якості води (категорія) відносяться до III класу якості 5 категорії (задовільні, помірно забруднені) у гирлах річок Кальміус і Кальчик та III класу якості 4 категорії (задовільні, слабо забруднені).

Вміст основних показників по мінералізації, органічних, біогенних та специфічних речовин варіює на рівні минулого року та у межах середньо багаторічних значень. Спостерігається перевищення нормативі ГДК по: БСК5 1,1-1,2 ГДК, азоту амонійному до 4,2 ГДК, залізу загальному 2,2-2,6 ГДК, марганцю 9,9-12,9 ГДК, міді 4,2-6,9 ГДК, нафтопродуктам 1,9-3,7 ГДК, нікелю 2,8-3,1 ГДК, нітратам до 17 ГДК, хрому (VI) – 3-4,5 ГДК, цинку 3,7-3,8 ГДК.

Кисневий режим задовільний. Вміст радіонуклідів стронцію-90 та цезію-137 значно нижче від встановлених нормативів.

Басейн р. Самара. У 2018 році поверхневі води у створах басейну р. Самара на основі Інтегрального показника якості води (категорія) відносяться до III класу якості 4 категорії (задовільні, слабо забруднені) і 5 категорії (задовільні, помірно забруднені).

Вміст основних показників по мінералізації, органічних, біогенних та специфічних речовин варіює на рівні минулого року та у межах середньо багаторічних значень. Спостерігається перевищення нормативі ГДК по БСК5 1,1-1,3 ГДК, залізу загальному 1,8-3,0 ГДК, марганцю 3,4-14 ГДК, міді 2,1-5,6 ГДК, нафтопродуктам до 2,7 ГДК, хрому (VI) – 4,0-7,8 ГДК, цинку 1,9-4,9 ГДК.

Кисневий режим задовільний. Вміст радіонуклідів стронцію-90 та цезію-137 значно нижче від встановлених нормативів. За показниками чисельності фітопланктону та вмісту біомаси перевищень норми не відзначалось.

В цілому за результатами спостережень у 2018 році якісний стан поверхневих водних об'єктів басейнів річок Сіверський Донець, Кальміус та Самара в межах Донецької області – на рівні минулого року. Концентрації забруднюючих речовин коливаються в межах середньо багаторічних значень, без тенденції до погіршення.

Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та очистка стічних вод

Загальна потужність очисних споруд в Донецькій області у 2018 році складала 689,7 млн м³, у тому числі перед скидом у водний об'єкт – 683,1 млн м³.

Басейн р. Сіверський Донець. Зі зворотними водами до поверхневих водних об'єктів басейну р. Сіверський Донець на території Донецької області за даними державної звітності за формою 2ТП - водгосп (річна) у 2018 році було скинуто 28,08 тис. т забруднюючих речовин (без сухого залишку).

Басейн р. Кальміус. Зі зворотними водами до поверхневих водних об'єктів басейну р. Кальміус за даними державної звітності за формою 2-ТП водгосп (річна) у 2018 році було скинуто 112,5 тис. т забруднюючих речовин (без сухого залишку).

Басейн р. Самара. Зі зворотними водами до поверхневих водних об'єктів басейну р. Самара за даними державної звітності за формою 2-ТП водгосп (річна) у 2018 році було скинуто 4,2 тис. т забруднюючих речовин (без сухого залишку).

Основні забруднювачі водних об'єктів (за сферами діяльності)

Басейн р. Сіверський Донець. В межах Донецької області негативний вплив на формування якості в р. Сіверський Донець мають скиди підприємств безпосередньо в р. Казенний Торець та його притоки.

У басейн річки Казенний Торець здійснюють скиди 48 підприємств з загальним об'ємом скиду – 91,47 млн м³, з них 18% (16,59 млн м³) – забруднені.

Найбільшими забруднювачами поверхневих водних об'єктів басейну р. Казенний Торець є підприємства: Горлівське, Мирноградське, Костянтинівське, Торецьке і Дружківське ВУВКГ та Донецьке РВУ КП «Компанія «Вода Донбасу», на які приходить 94% від скиду забруднених зворотних вод по басейну.

Значний вплив на формування якості води у р. Сіверський Донець має р. Бахмутка. У басейн р. Бахмутка здійснюють скид 12 підприємств з загальним об'ємом скиду 3,612 млн м³, з яких 0,258 млн м³ (7%) забруднених зворотних вод, скид шахтно-кар'єрних вод у басейні склав 0,388 млн м³ (11% від скиду по басейну).

Басейн річок Приазов'я та Азовського моря. Аналіз скиду зворотних вод показує, що найбільший об'єм скиду зворотних вод здійснюється до Азовського моря – 71% від загального скиду по басейну (468,6 млн м³) та водних об'єктів басейну р. Кальміус – 27% (180,0 млн м³), з яких безпосередньо до р. Кальміус скидається 129,0 млн м³ (72% від скиду до басейну р. Кальміус).

Найбільший об'єм скиду зворотних вод здійснюється підприємством галузі «чорна металургія» ПАТ «Меткомбінат «Азовсталь» (м. Маріуполь) – 555,9 млн м³ (83% від скиду по басейну), з яких 139,8 млн м³ складають забруднені зворотні води (78% від скиду забруднених зворотних вод по басейну).

Аналіз скиду зворотних вод галузями економіки свідчить, що 92% (605,0 млн м³) скидається промисловістю, основну частку скиду по якій – 90% (593 млн м³) складають скиди зворотних вод підприємствами чорної металургії; 8% (53,6 млн м³) скидається підприємствами житлово-комунального господарства; іншими галузями – 0,3 млн м³.

Басейн р. Дніпро (басейн р. Самара). Аналіз скиду зворотних вод по басейнах річок свідчить, що найбільший об'єм скиду зворотних вод припадає на поверхневі водні об'єкти басейну р. Самара – 95%, в тому числі по галузях економіки: 76% (34,24 млн м³) скидається промисловістю, основну частку скиду по якій – 99% (33,85 млн м³) складають скиди зворотних вод

підприємствами вугільної промисловості; 13% (5,8 млн м³) скидається підприємствами житлово-комунального господарства; іншими галузями – 11% від загального скиду по басейну.

2.3. Надра

Мінерально-сировинна база Донецької області майже на 48,6% складається з горючих корисних копалин (кам'яне вугілля, метан вугільних родовищ і газ вільний), друге місце належить неметалічним корисним копалинам, провідними з яких є гірничохімічні, гірничорудні та нерудні для металургії.

У межах області на території Лиманської ОТГ розташоване одне газове родовище – Дробишівське із затвердженими запасами і ресурсами $C_1 + C_2 + C_3$ – 1092 млн м³.

Запаси кам'яного вугілля на території Донецької області в межах Донецького басейну зосереджені у 399-ти об'єктах і становлять: балансових категорій $A + B + C_1$ – 13390,0 млн т (з них коксівного – 6820,2 млн т, антрациту – 2060,2 млн т), у тому числі на підконтрольній території – 95 об'єктів, з запасами категорій $A + B + C_1$ – 7579,8 млн т, з яких коксівного – 4389,9 млн т, антрацитів – 0,2 млн т. На території Донецької області, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, розташовані, відповідно, 304 об'єкти, з запасами категорій $A + B + C_1$ – 5810,2 млн т, коксівного з них – 2430,3 млн т, антрацитів – 2059,9 млн т.

В області налічується 172 шахти, виробнича потужність яких становить 39,6 млн т вугілля на рік, а балансові запаси вугілля категорій $A + B + C_1$ – 4546,9 млн т (34% від запасів області). 30 шахт області відпрацьовують вугілля на підконтрольній території, виробнича потужність яких становить 17,7 млн т вугілля на рік, а балансові запаси вугілля категорій $A + B + C_1$ – 2019,3 млн т. Видобуток вугілля у 2018 році тут склав 6,9 млн т.

На території Донецької області, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, налічується 142 шахти, потужністю 21,9 млн т/рік, з запасами категорій $A + B + C_1$ – 2527,6 млн т, коксівного з них – 1107,0 млн т, антрацитів – 670,0 млн т. Дані щодо вуглевидобутку по зазначених підприємствах відсутні. Отже, загальний видобуток по області наданий без врахування даних по шахтах, розташованих на території Донецької області, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження.

48 шахт Донецької області виробничою потужністю 20,2 млн т/рік мають на балансі коксівне вугілля, запаси якого складають 2389,3 млн т (52,6% від загальних запасів шахт), з них на підконтрольній території розташована 21 шахта має на балансі коксівне вугілля, запаси якого складають 1282,3 млн т. На території Донецької області, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, розташовані 27 шахт з запасами 1107,0 млн т.

89 шахт області потужністю 7,0 млн т/рік з запасами антрацитів 670,0 млн т (14,7% від загальних запасів шахт) розташовані на території Донецької області, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження.

Глибина експлуатації вугільних пластів в області коливається від 20 м до 1420 м, середня глибина становить 803 м.

Невідпрацьовані запаси вугілля 75-ти закритих шахт області кількістю запасів категорій А+В+С₁ 722,7 млн т складають 5,4 % від загальних запасів області. На підконтрольній території розташовані 8 закритих шахт із запасами категорій А+В+С₁ 83,4 млн т, на території Донецької області, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження – 67 шахт із запасами 639,3 млн т.

Загальна кількість запасів метану по 137 родовищах, облікованих у Державному балансі запасів корисних копалин, складає 188910,82 млн м³, з яких запаси категорії С₁ – 70860,62 млн м³. Запаси метану родовищ підконтрольної території становлять 85496,91 млн м³, з них С₁ – 10695,93 млн м³. Кількість запасів метану, вміщених у вугіллі 18 шахт, діючих на підконтрольній території, категорії С₁+С₂ становлять 30402,61 млн м³, з них С₁ – 9893,8 млн м³.

Супутньою корисною копалиною у кам'яному вугіллі, крім метану, є германій. У вугіллі, видобутому у 2018 році, нараховувалось 12,5 т германію. Останніми роками германій з вугілля не вилучається через відсутність необхідного обладнання, а видобуток германію в складі вугілля є технологічно вимушеним.

Металічні корисні копалини Донецької області представлені рудами заліза, ртуті, літію, цирконію та розсіяними елементами (германій). Руди заліза представлені одним родовищем, цирконію – двома родовищами, руди ртуті – шістьма родовищами Микитівського рудного поля і Костянтинівським родовищем. На руди титану ДРГП «Донецькгеологія» проводить пошукові роботи в межах Янтарівської перспективної площі. У 2018 році проявилась деяка зацікавленість щодо продовження геологічного вивчення Шевченківського родовища сподуменових руд в якості літієвої сировини. Об'єкти Микитівського рудного поля (руди ртуті) знаходяться на території, тимчасово неконтрольованій органами державної влади.

На балансі запасів корисних копалин Донецької області значаться 235 родовищ (з урахуванням родовищ геологічного вивчення) неметалевих корисних копалин, у тому числі 55 об'єктів знаходяться на тимчасово неконтрольованій органами державної влади території.

Найбільший відсоток запасів (80-100% від величини запасів корисних копалин Донецької області, які знаходяться на тимчасово неконтрольованій органами державної влади території) припадає на такі види сировини: флюсова і доломіти (96,7%), цементна (89%), фосфорити (100%), камінь облицювальний (95%), керамзитова сировина (100%), сировина петрургічна (100%). Відсоток інших корисних копалин коливається від 18% (камінь будівельний) до 30% (пісок будівельний).

У 2018 році проводився видобуток корисних копалин на 45 родовищах нерудної сировини. Видобуток неенергетичних матеріалів провадився за 15 видами, серед яких найважливішими для області та держави є нерудні корисні копалини для металургії (флюсові і доломітизовані вапняки, вогнетривкі глини, доломіти), гірничохімічні корисні копалини (кам'яна сіль), будівельні корисні копалини (гіпс, будівельне каміння і крейда). Разом з тим, не провадився видобуток (або підприємства не звітували) по 6 видах

корисних копалин, промислові запаси яких оцінені та ураховані в Державному балансі корисних копалин по Донецькій області, серед яких: камінь облицювальний, сировина для виробництва мінеральних пігментів, графіт, сировина польвошпатована, сировина петрургічна, інші.

Крім вказаних родовищ з балансовими запасами, на території області розвідано, опошукано або обстежено близько 250 родовищ та проявів мінеральної сировини, які не обліковуються у Державному балансі. Також виявлені перспективні площі багатьох видів неметалевих корисних копалин.

У межах перспективних площ можливе відкриття промислових родовищ, які в майбутньому можуть значно зміцнити мінерально-сировинну базу області. Частина з них (особливо невеликі родовища і прояви) несанкціоновано розробляються малими підприємствами, колективними господарствами та місцевим населенням для власних потреб.

2.4. Земельні ресурси та ґрунти

На території Донецької області в останні роки суттєво зменшилося внесення органічних добрив, які є вагомим джерелом повернення в ґрунт гумусу, елементів живлення рослин та відтворення мікробіологічного середовища.

За узагальненими даними за 2018 рік по Україні органічних добрив внесено у розрахунок 0,5 т/га посівної площі, в Донецькій області – 0,4 т/га. Необхідно звернути увагу на вкрай низький рівень гіпсування солонцюватих ґрунтів.

За результатами досліджень стану ґрунтів, найбільша деградація притаманна слаборозвиненим ґрунтам, які сформувались на щільних породах, на елювії щільних порід, крутих схилах, де є умови розвитку ерозійних процесів. Вміст гумусу, елементів живлення рослин таких видів ґрунтів низький та дуже низький, водний режим недостатній для нормального розвитку рослин. Загальна площа таких ґрунтів, які можуть належати до деградованих та малопродуктивних на території, яка підконтрольна українській владі, складає понад 12,3 тис. гектарів.

Найбільшою мірою деградують ґрунти агроєкосистеми. Причина нестійкого стану агроєкосистем зумовлена їх спрощенням фітоценозом, який не забезпечує оптимальності саморегуляції, постійності структури і продуктивності. І якщо у природних екосистемах біологічна продуктивність забезпечується дією природних законів, то вихід первинної продукції (урожаю) в агроєкосистемах цілком залежить від такого суб'єктивного чинника, як людина, рівня її агрономічних знань, технічної оснащеності, соціально-економічних умов тощо, і, таким чином, залишається непостійним. Наприклад, у разі створення людиною монокультури (пшениці, буряку, соняшнику, кукурудзи) в агроєкосистемі порушується видова різноманітність рослинних угруповань. Агроєкосистема спрощується, стає нестійкою, не здатною протистояти біотичному або екологічному стресу.

Ключові характеристики земельних ресурсів Донецької області (основні види земель та угідь; площі **порушених, відпрацьованих та рекультивованих земель; стан** консервації деградованих і малопродуктивних земель) наведені у таблицях 6, 7, 8.

Структура земельного фонду Донецької області

Основні види земель та угідь	2014 рік		2015 рік		2016 рік	
	усього, тис. га	% до загальної площі території	усього, тис. га	% до загальної площі території	усього, тис. га	% до загальної площі території
Загальна територія	2651,7	100	2651,7	100	2651,7	100
у тому числі:						
1. Сільськогосподарські угіддя	2041,5	77,0	2041,3	77,0	2041,1	77,0
з них:						
рілля	1653,1	62,3	1652,9	62,3	1652,8	62,3
перелogi	0,7	0,003	0,7	0,003	0,7	0,003
багаторічні насадження	57,9	2,2	57,9	2,2	57,9	2,2
Сiножатi i пасовища	329,8	12,4	329,9	12,4	329,7	12,4
2. Ліси i інші лісовкриті площі	204,0	7,7	204,0	7,7	204,1	7,7
з них вкриті лісовою рослинністю	189,5	7,1	189,5	7,1	189,6	7,1
3. Забудовані землі	199,7	7,5	200,1	7,5	200,3	7,5
4. Відкриті заболочені землі	10,1	0,4	10,1	0,4	10,1	0,4
5. Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом (піски, яри, землі, зайняті зсувами, щебнем, галькою, голими скелями)	100,4	3,8	100,2	3,8	100,2	3,8
6. Інші землі	94,5	3,6	94,5	3,6	94,5	3,6
Усього земель (суша)	2609,3	98,4	2609,3	98,4	2609,3	98,4
Території, що покриті поверхневими водами	42,4	1,6	42,4	1,6	42,4	1,6

Джерело: дані Головного управління Держгеокадастру у Донецькій області (лист від 22.05.2019 № 3-5-0.2-28/2-19)

Таблиця 7

**Площа порушених, відпрацьованих та рекультивованих земель
Донецької області**

Землі	Станом на 01.01.2019
Порушені, тис. га	25,122
Відпрацьовані, тис. га	4,952
Рекультивовані, тис. га	0,0677

Джерело: дані Головного управління Держгеокадастру у Донецькій області (лист від 22.05.2019 № 3-5-0.2-28/2-19)

Таблиця 8

**Консервація деградованих і малопродуктивних земель
Донецької області за 2018 рік**

Види земель	Усього на початок року		Проведено консервацію		Потребують консервації	
	тис. га	% до загальної площі території	тис. га	% до загальної площі території	тис. га	% до загальної площі території
Землі тимчасової консервації	5,6	0,1	0	0	-	-

Джерело: дані Головного управління Держгеокадастру у Донецькій області (лист від 22.05.2019 № 3-5-0.2-28/2-19)

2.5. Рослинний і тваринний світ

Рослинний світ Донецької області у зв'язку з її географічним розміщенням представлений, в першу чергу, степовими рослинними формаціями і частково – лісостеповими та заплавами. За багатством флори, різноманітністю і унікальністю видів дикорослих рослин він не поступається іншим регіонам України, навіть таким, як Карпати і Крим. Але саме на південному сході України рослинний світ зазнав найбільшої антропогенної трансформації внаслідок інтенсивного розвитку промисловості та сільського господарства, високого рівня урбанізації території. Тому збереження біорізноманітності флори є актуальною проблемою в регіоні.

Природні трав'яні екосистеми дуже змінилися внаслідок високого відсотку розорення території області та подекуди надмірного випасу худоби. Цілинні рештки природного степового травостою збережені у відносно невеликій кількості на територіях природно-заповідного фонду і окремими ділянками по балках та крутосхилах, де менше відбувається господарське навантаження на флору.

Сучасний склад флори Донецької області – це 1930 видів судинних рослин, що відносяться до 653 родів, 136 родин, серед яких 93 ендемічних і субендемічних (рівень ендемізму флори області складає 15% (близько

250 видів). Існують види з дуже вузькими і локальними ареалами – 11 приазовських і 10 донецьких ендеміків. Чимало рослин, що мають реліктову природу в регіоні, поширення яких є диз'юнктивним або пограничноареальним. Раритетну фракцію флори складають 369 видів судинних рослин, тобто близько 19% від загальної кількості, в тому числі 23 ймовірно зниклих в Донецькій області. Серед раритетних видів флори Донецької області, 138 видів внесено до Червоної книги України, 7 видів – до Світового червоного списку, 41 вид – до Європейського червоного списку, 12 видів охороняються Бернською конвенцією, 285 видів охороняються на регіональному рівні. 220 видів з раритетної фракції флори (58,7% від їх загальної кількості) відомі у регіоні лише з 1-3 місцезнаходжень.

Фіторізноманітність на території Донецької області нерівномірна: найбільше видове багатство спостерігається на Донецькому кряжу (близько 1600 видів), найменше – у басейнах малих річок, що відносяться до системи Дніпра (близько 800 видів); на території донецького Північного Приазов'я зростають близько 1220 видів, а на територіях, прилеглих до основного русла Сіверського Донця – близько 1200 видів.

Більше 90% видів флори відмічалось на територіях і об'єктах природно-заповідного фонду різних категорій, 82% – на територіях об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення.

Значним видовим різноманіттям характеризується рослинний світ національного природного парку «Святі Гори». Тут зосереджено більше третини фітоценотичного різноманіття рослинного покриву південного сходу України.

На території НПП «Святі Гори» виявлено 89 видів ґрунтових водоростей, 69 лишайників, 1052 види грибів.

На території НПП «Святі Гори» зростають 4 види вищих рослин, занесених до списку Бернської конвенції, 18 видів вищих рослин, занесених в різні категорії Європейського червоного списку та 142 види вищих рослин, занесених до регіонального червоного списку. Спеціальні заходи для охорони цих видів не розроблялися, вони охороняються на території НПП у комплексі як частина природи.

Рослинний світ НПП «Меотида» нараховує 731 вид судинних рослин, які об'єднані в 324 роди, 84 родини і 4 відділи. Аборигенна фракція рослинного світу налічує 587 видів, що складає 80,3% від спонтанної флори НПП. Синантропну фракцію флори утворюють 227 видів, які складаються із апофітної (аборигенної) і адвентивної груп, до яких віднесено 83 (11,4%) і 144 (19,7%) видів відповідно.

Флора НПП «Меотида» включає значну кількість вузькоареальних таксонів (53 види), що вказує на своєрідність флори парку, 51 вид судинних рослин охороняються на регіональному рівні.

Рослинність парку представлена різнотравно-типчакково-ковилковими степами та їх петрофітним і геміпсамофітним (на косах) варіантами, луками, галофітними, літоральними, синантропними, прибрежно-водними і водними угрупованнями.

До складу рослинного світу НПП «Меотида» входять 33 види, занесені до Червоної книги України, 11 видів – до Червоної книги МСОП, 20 видів – до

Європейського Червоного списку (1991), 2 види – до Додатку I Бернської конвенції. Разом – 52 види.

2.6. Ліси

Загальна площа лісів Донецької області складає 204,1 тис. га. За лісокористувачами територія лісового фонду Донецької області розподілена наступним чином: Донецьке обласне управління лісового та мисливського господарства – 121,8 тис. га (59,63%), Служба автомобільних доріг – 1,2 тис. га (0,59%), Управління Донецької залізниці – 8,0 тис. га (3,9%), НПП «Святі Гори» – 11,9 тис. га (5,83%), «Комунальне підприємство «Вода Донбасу» – 2,2 тис. га (1,08%), землі запасу та інші – 51,1 тис. га (25,03%).

Станом на 01.01.2019 загальна площа земель лісогосподарських підприємств Донецького обласного управління лісового та мисливського господарства склала 121814,9 га, з них покрита лісом 87067,6 га.

Більш ніж 70% лісових масивів області мають штучне походження і посаджені, перш за все, на землях, що піддаються впливу водної та вітрової ерозії, а також в заплавах річок і навколо штучних водойм. Структуру цих лісів на 51% утворюють дубові і на 25% – соснові насадження. Водночас в області збережені особливо цінні природні (байрачні, заплавні) ліси, типові для степової зони.

Лісистість області складає 7,7%, що майже вдвічі нижче, ніж в середньому по Україні, і нижче оптимального рівня (12%).

Таблиця 9

Динаміка площі лісових ділянок лісового фонду та запасу деревостанів у Донецькій області

Донецька область	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Площа лісів, тис. га	204	204	204,1	204,1	204,1
Площа лісів, у % від загальної площі області	7,69	7,69	7,7	7,7	7,7

Ліси області віднесені до 1 категорії. Вони не мають промислового значення, виконують виключно природоохоронні та рекреаційні функції, підлягають особливій охороні, і тому рубки головного користування в них не проводяться. На території НПП «Святі Гори» відмічено 120 видів, чагарників та напівчагарників. Крім аборигенних видів, 48 видів - інтродукованих, з яких 30 видів дерев і 18 видів чагарників, які використовувались, головним чином, для озеленення населених пунктів та створення лісових культур.

2.7. Поводження з відходами

Однією з найгостріших екологічних проблем в Донецькій області є проблема поводження з відходами. Накопичені в області у великих обсягах промислові відходи (більше 901 млн т) чинять на навколишнє природне середовище техногенний вплив. У розрахунку на 1 км² території області обсяг відходів I-IV класів небезпеки, накопичених у місцях видалення відходів на

кінець 2018 року дорівнює 33996,3 тонн, що у розрахунку на одну особу становить 215,5 тонн.

Наявність в області підприємств хімічної, коксохімічної, машинобудівної промисловості, чорної та кольорової металургії тощо призвела до значних обсягів утворення і накопичення відходів та забруднення територій населених пунктів.

За даними наданими Головним управлінням статистики у Донецькій області, відповідно до державного статистичного спостереження № 1 - відходи «Утворення та поводження з відходами», внаслідок виробничої діяльності підприємств у 2018 році в області утворилося 24110,0 тис. т відходів

I-IV класів небезпеки, у тому числі 152,6 тис. т відходів I-III класів небезпеки.

Відносно загальноукраїнських обсягів в Донецькій області утворено 6,8% відходів I-IV класів небезпеки та 21,6% відходів I-III класів небезпеки. Відходів I класу небезпеки (надзвичайно небезпечні) утворилось 0,1 тис. т, II класу небезпеки (високо-небезпечні) – 17,3 тис. т, III класу небезпеки (помірно небезпечні) – 135,2 тис. т, IV класу небезпеки (мало небезпечні) – 23957,4 тис. т.

Таблиця 10

Динаміка утворення відходів у Донецькій області

№ з/п	Показник	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018* рік
1	Обсяги утворення відходів:				
2	Відходи IV класу (за формою 1-відходи), тонн	16758110,4	20059544,4	22257800,0	23957400,0**
3	Небезпечні (токсичні) відходи (за формою 1-відходи), тонн	119331,8	146189,2	171000,0	152600,0**
4	Загальна кількість відходів, тонн	16877442,2	20205733,6	22428800,0	24110000,0**

* За даними Головного управління статистики у Донецькій області, без урахування частини території Донецької області, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження

В адміністративному плані найбільша кількість відходів у 2018 році утворилась в містах: Маріуполь (8812,6 тис. т), Добропілля (3209,7 тис. т), Мирноград (1015,4 тис. т), Краматорськ (411,1 тис. т), Авдіївка (180,1 тис. т), Вугледар (157,3 тис. т), Покровськ (34,3 тис. т), Слов'янськ (32,6 тис. т), Бахмут (23,1 тис. т), Костянтинівка (20,7 тис. т), Торецьк (19,6 тис. т) та районах: Волноваському (6942,9 тис. т), Мар'їнському (2053,8 тис. т), Бахмутському (568,8 тис. т), Слов'янському (394,6 тис. т), Покровському (181,7 тис. т), Нікольському (11,5 тис. т).

Найбільшими утворювачами відходів в області у 2018 році є підприємства міста Маріуполя, а саме: ПРАТ «ММК ІМ. ІЛІЧА» (загальна кількість утворення відходів складає 6234,906 тис. т, з яких відходів I класу небезпеки – 0,0482 тис. т, II класу – 13,830 тис. т, III класу – 2,313 тис. т,

IV класу – 6218,715 тис. т) та ПРАТ «МК «АЗОВСТАЛЬ» (загальна кількість утворення відходів складає 2509,381 тис. т, з яких відходів I класу небезпеки – 0,003 тис. т, II класу – 0,302 тис. т, III класу – 48,308 тис. т, IV класу – 2460,768 тис. т).

Найбільшу занепокоєність викликають накопичені відходи. За статистичними даними, всього в Донецькій області на кінець 2018 року у місцях видалення відходів підприємств протягом експлуатації накопичено 901480,2 тис. т відходів I-IV класів небезпеки. Але, фактично їх більше, бо статзвітність не враховує відходи, заскладованих на об'єктах, що виведені з експлуатації, а також відходи тих підприємств, що накопичували відходи виробництва протягом своєї діяльності, але на теперішній час не функціонують.

Найбільші обсяги відходів накопичені підприємствами міст: Добропілля (159664,6 тис.т), Торецьк(109158,0 тис. т), Маріуполь (96492,4 тис. т), Селидове (4147,0 тис. т), Покровськ (75205,0 тис. т), Мирноград (62676,3 тис. т), Авдіївка (52124,0 тис.т), Новогродівка (32493,5 тис. т), Вугледар (18130,0 тис. т), на території яких сконцентровані підприємства добувної промисловості та чорної металургії.

Таблиця 11

**Накопичення відходів на території Донецької області
станом на 31.12.2018**

№ з/п	Показник	Одиниця виміру	Кількість*	Примітка
1	Суб'єкти підприємницької діяльності, виробнича діяльність яких пов'язана з утворенням відходів I-IV класів небезпеки	од.	503	Підприємства Донецької області, які надали звіт за формою державного статистичного спостереження № 1-відходи (річна) «Утворення та поводження з відходами» за 2018 рік
2	Накопичено відходів протягом експлуатації у спеціально відведених місцях чи об'єктах, усього	тонн	901480200,0	

*Без урахування частини території Донецької області, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження.

У 2018 році в області утворено 24,1 млн т відходів, що на 7,5% більше порівняно з 2017 роком, у тому числі відходів I–III класу небезпеки – 152,6 тис. т (на 10,8% менше), IV класу небезпеки – 24,0 млн т (на 7,6% більше).

У 2018 році було утилізовано 6,7 млн т відходів I-IV класів небезпеки, що на 23,6% (1,3 млн т) більше порівняно з 2017 рік.

На 2,5% (на 0,1 тис. т) зменшився обсяг спалення відходів.

Обсяг видалених відходів у спеціально відведені місця чи об'єкти у 2018 році становив 15,0 млн т (на 0,5 млн т менше ніж у 2017 році).

На кінець 2018 року у спеціально відведених місцях чи об'єктах накопичилося 901,5 млн т відходів.

Таблиця 12

Основні показники поводження з відходами I-IV класів небезпеки в Донецькій області*

(тис. т)

№ з/п	Показники	2015	2016	2017	2018
1	Утворено ** (1-3кл.) (4 кл.)	<u>119,332</u> 16758,11	<u>146,189</u> 20059,544	<u>171,00</u> 22263,6	<u>152,6</u> 23957,4
2	Одержано від інших підприємств (1-3кл.) (4 кл.)	н/д	<u>49,2</u> 7572,2	<u>40,8</u> 3472,2	<u>26,8</u> 3032,5
3	Використано (утилізовано) (1-3кл.) (4 кл.)	<u>92,248</u> 2622,979	<u>115,237</u> 3642,735	<u>124,7</u> 5270,8	<u>73,7</u> 6597,8
4	Знешкоджено (знищено) (1-3кл.) (4 кл.)	<u>0,074</u> 21,824	<u>0,122</u> 27,075	<u>0</u> 4,0	<u>0,1</u> 3,8
5	у тому числі спалено (1-3кл.) (4 кл.)	<u>0,074</u> 21,824	<u>0,122</u> 27,075	<u>0</u> 4,0	<u>0,1</u> 3,8
6	Направлено в сховища організованого складування (поховання) (1-3кл.) (4 кл.)	<u>9,618</u> 9228,698	<u>27,887</u> 8747,385	<u>28,0</u> 15590,7	<u>22,1</u> 15016,3
7	Передано іншим підприємствам	н/д	<u>36,5</u> 3199,6	<u>45,6</u> 1540,7	<u>62,8</u> 9691,4
8	Направлено в місця неорганізованого складування за межі підприємств (1-3кл.) (4 кл.)	<u>0</u> 0	<u>0</u> 4,0	н/д	н/д
9	Накопичено протягом експлуатації у місцях видалення відходів на кінець року (1-3кл.) (4 кл.)	<u>718,807</u> 1064583,859	<u>730,277</u> 864030,828	<u>762,2</u> 863347,0	<u>793,6</u> 900686,6

* Без урахування частини території Донецької області, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження.

**З урахуванням відходів, утворених у домогосподарствах.

Інформація підготовлена на підставі даних державного статистичного спостереження «Утворення та поводження з відходами», яке охоплює

юридичних осіб, і відокремлені підрозділи, діяльність яких пов'язана з утворенням, поводженням з відходами I-IV класів небезпеки.

2.8. Демографія області та аналіз захворюваності населення

Донецька область має найбільшу щільність населення в Україні та один з найвищих рівнів урбанізації.

Станом на 01 січня 2019 року (за статистичними даними) в області проживає 4165,9 тис. осіб (9,9% від загальної кількості населення України). За щільністю населення область займає першу позицію – 157 осіб на 1 кв. км (по Україні – 69,3 особи на 1 кв. км). Частка населення області, що проживає у міських поселеннях, складає 90,7% (по Україні – 69,3%).

Демографічний розвиток Донецької області впродовж останніх років характеризується тенденцією до поступового спаду чисельності населення. За даними Державної служби статистики України, протягом 2015-2018 років чисельність населення області скоротилась на 131,4 тис. осіб, або на 3,1%, у тому числі за рахунок природнього скорочення – на 84,4 тис. осіб, міграційного скорочення – на 47,0 тис. осіб.

Зменшення населення пояснюється, в першу чергу, природними чинниками. Протягом останніх років народжуваність була значно нижче смертності, що спричинило від'ємний приріст населення. Сальдо міграції, також від'ємне, але міграція мала менший вплив на скорочення населення, ніж природні чинники.

З 2014 року частина території області є не підконтрольною українській владі. За оціночними даними на території, підконтрольній українській владі, проживає 1909,4 тис. осіб.

Частка жінок в структурі населення області складає майже 55%, з них 32% - це жінки старше 60 років і 32% до 35 років. Серед чоловіків – 41% у віці молодшому за 35 років і тільки 21% старше 60 років.

В області природне скорочення населення у 2018 році в порівнянні з 2013 роком склало 24,3 тис. осіб. При цьому, народжуваність скоротилась на 61,3%, а смертність – на 42,1%. Протягом 2014-2018 років смертність у середньому в 2 рази перевищує народжуваність. Як наслідок, відбувається старіння населення; зростає демографічне навантаження на осіб працездатного віку.

Середній вік населення Донецької області станом на 01.01.2019 становив 45,1 років, середній вік жінок – 47,7 років, чоловіків – 41,9 років.

Демографічне навантаження в області у 2018 році склало 697 осіб, що на 5,6% вище середнього показника по Україні (660 осіб). Більші показники має тільки Чернігівська область (707 осіб). При цьому, навантаження особами старше 60 років (480 осіб) має тенденцію до зростання та в 2,2 рази перевищує навантаження особами віком 0-15 років (217 осіб).

Аналіз динаміки захворюваності за класами хвороб свідчить, що найбільша частина населення схильні до захворювань органів дихання, систем кровообігу, шкіри та сечостатевої системи.

Найвища смертність від захворювань систем кровообігу. При цьому у 2017 році смертність серед жінок на 35,2% вище, ніж серед чоловіків. У 2013-2017 роках частка смертей скоротилась з 65% до 59%.

На другому місці – смертність від новоутворень. При цьому, смертність чоловіків на 14,8% вище, ніж серед жінок. Чоловіки частіше страждають злякисними новоутвореннями органів грудної клітини (24%), жінки – новоутвореннями молочної залози та жіночих органів (36,4%).

Однією з гострих проблем для регіону залишається питання поширеності соціально небезпечних хвороб. За підсумками 2017 року у медичних закладах Донеччини:

перебували на обліку 1574 хворих на активний туберкульоз (4,8% від загальної кількості хворих по Україні; 6 місце серед інших регіонів);

перебували під наглядом 52,4 тис. хворих на розлади психіки та поведінки (5,5% від загальної кількості по Україні; 5 місце серед інших регіонів);

перебували на обліку з метою лікування і реабілітації 22,9 тис. хворих на алкоголізм та алкогольні психози (4,9% від загальної кількості по Україні), з них 3,8 тис. жінок (5,9%); з метою профілактики – 8,6 тис осіб (6,8%);

перебували на обліку з метою лікування 5,6 тис. хворих на наркоманію і токсикоманію (9,0% від загальної кількості по Україні, 4 місце серед інших регіонів), з них 736 жінок; з метою профілактики – 4,9 тис. осіб (14,8%, 2 місце).

До основних факторів ризику розвитку серцево-судинних захворювань медици відносять артеріальну гіпертензію, надлишкову вагу, підвищеного рівня загального холестерину крові та його фракцій, тютюнокуріння, зловживання алкоголем, гіподинамію та стреси.

Зокрема:

тютюнокуріння є найбільш поширеним серед працездатного населення фактором ризику виникнення серцево-судинних захворювань. Ця шкідлива звичка втричі збільшує ризик розвитку серцево-судинних захворювань, призводить до підвищеної схильності до тромбоутворення, кисневого голодування клітин, спазму артерій, збільшуючи тим самим артеріальний тиск;

надлишкова вага, як правило, тісно пов'язана з неправильними звичками та характером харчування людини. Необхідно збалансувати енергонадходження та енергозатрати у відповідності до віку, статі та характеру праці.

Причиною онкозахворювань, за свідченням лікарів, може бути комплекс факторів:

фізичні фактори – канцерогени, такі як ультрафіолетове, іонізуюче випромінювання та ін.;

хімічні канцерогени, такі як азбест, компоненти тютюнового диму, афлатоксини (забруднювачі харчових продуктів), миш'як (забруднювач питної води) та ін.;

біологічні канцерогени, такі як інфекції, викликані деякими вірусами, бактеріями або паразитами та ін.;

вік – з віком захворюваність на рак зростає, найімовірніше, через накопичені ризики розвитку деяких онкологічних захворювань.

Встановлено, що ризик раку на 30-35% пов'язаний з неправильним харчуванням, ще стільки ж додає куріння, а також різні інфекційні захворювання (викликані в тому числі вірусами гепатиту В, гепатиту С і деякими типами вірусу папіломи людини та ін.) зумовлюють близько 17% пухлин, алкоголь – 4% і тільки по 2% припадає на забруднене зовнішнє середовище і спадковість. Доведено, що ризик розвитку деяких форм раку, таких, наприклад, як рак кишківника або рак молочної залози, зростає на третину в умовах низької фізичної активності.

2.9. Прогнозні зміни у довкіллі, якщо Стратегія не буде затверджена

За результатами вищенаведеної інформації можна дійти висновку, що ситуація, яка склалася наразі в сфері екологічної, антропогенної та техногенної безпеки в регіоні, створює загрозу для довкілля та безпечного середовища проживання як наявного населення, так й майбутніх поколінь.

Визначення ймовірності зміни поточного стану довкілля без реалізації планованої діяльності здійснювалось методом аналізу динаміки та тенденцій забруднення компонентів навколишнього середовища протягом останніх років.

Таким чином, у разі незатвердження Стратегії та її заходів, які передбачають створення передумов переходу до сталого розвитку регіону та досягнення екологічно збалансованого природокористування, що направлено на зниження ресурсоемності виробництва, використання нетрадиційних та альтернативних джерел енергії, раціоналізацію процесів природокористування, стабілізацію та покращення екологічної ситуації, можна спрогнозувати наступні негативні тенденції для довкілля Донеччини.

У сфері поводження з відходами залишатиметься на низькому рівні надання послуг у сфері управління відходами та розвиток відповідної інфраструктури в області, збільшуватиметься кількість стихійних сміттєзвалищ і полігонів для їх захоронення, продовжуватиметься накопичення промислових відходів, погіршуватиметься санітарний стан населених пунктів. Крім того, залишиться без змін інституційна складова регіональної системи управління відходами, а отже продовжуватиметься розрізненість і неузгодженість у намаганнях і діях влади, бізнесу та громадськості щодо впровадження різних заходів, спрямованих на зменшення відходів у довкіллі. Відповідно не варто буде очікувати ефективності та значного поступу в залученні інвесторів, отриманні земельних ділянок для будівництва потужностей із сортування, переробки та утилізації відходів, а також успіху в запровадженні сортування й роздільного збирання ресурсоцінних компонентів побутових відходів. У разі неприйняття рішень щодо належної організації системи управління відходами ситуація зі сміттям в області не зміниться: це спричинятиме забруднення повітря, ґрунтів та вод, що може зруйнувати природний

потенціал громад; виникатимуть нові проблеми на різних рівнях, породжуватимуться нові конфлікти в суспільстві.

У сфері управління водними ресурсами неякісними залишатимуться водопостачання та очистка стічних вод на очисних спорудах комунальних та промислових підприємств через застарілі технології, фізичну та моральну зношеність обладнання тощо; не відбудеться відновлення та підтримання сприятливого гідрологічного режиму річок Донецької області та акваторії Азовського моря; надалі триватиме існуюче наднормове антропогенне навантаження на екологічні системи малих річок; надмірна зарегульованість річок штучними водоймами посилюватиме процес замулення, заростання й утворення донних відкладень; невирішеними залишаться проблеми додаткового забруднення водних об'єктів мінеральними речовинами від скидів шахтних і кар'єрних вод, а розораність водозабірних басейнів сягне критичних меж при надто низькому ступені заліснення.

У сфері впливу на атмосферне повітря збережеться тенденція недостатньої активності провідних промислових підприємств щодо:

впровадження програм зі зменшення викидів у атмосферу, протидії зміні клімату, а також низьковуглецевих виробництв;

переорієнтації на виробництво екологічно безпечних видів продукції;

впровадження екологічного менеджменту з урахуванням найкращих світових практик;

модернізації виробництв на засадах енерго- та ресурсозбереження, впровадження нових екологічних технологій.

У довгостроковій перспективі це призведе до збереження та навіть – збільшення антропогенного навантаження на атмосферу.

У сфері лісового господарства першочерговими для вирішення на рівні області залишаться питання щодо відтворення лісів (зважаючи на те, що у 2014 році внаслідок бойових дій знищено близько 1200 га лісів), а також спустелення внаслідок змін клімату, яке негативно впливає на стан лісів, спричиняє пожежі, спалахи розвитку шкідників і хвороб та загибель лісових насаджень. Збережеться низька приживлюваність лісових культур при використанні традиційних методів їх створення, яка пов'язана з невідповідністю наявних технологій лісовирощування сучасним умовам, впливом змін клімату на умови місцезростання, а відтак – досягнення певного результату в залісненні території істотно розтягуватиметься у часі та потребуватиме значних (часом не виправданих) фінансових ресурсів. У зазначеній ситуації вирішення завдання відтворення лісу (зокрема, на території Національного природного парку «Святі гори») не буде досягнене. Отже, без впровадження сучасних методів лісовирощування, з більш високою технологічністю й рентабельністю виробництва, стан лісових екосистем в області буде погіршуватись.

Специфічні та локальні екологічні проблеми техногенного характеру. Стратегія передбачає комплекс заходів, спрямованих на вирішення конкретних аспектів тих проблем довкілля, що виникли в результаті техногенного втручання. Це й зниження навантаження на довкілля внаслідок діяльності промислових підприємств (зокрема, істотне забруднення повітряного та водного басейнів області; підтоплення територій; накопичення

великої кількості промислових відходів; активізація деформації земної поверхні тощо), збереження біологічного та ландшафтного різноманіття; родючості земель; відтворення якості ґрунтів на сильно забруднених локальних територіях області на основі моніторингових даних та удосконалення публічного екологічного управління та моніторингу.

У разі, якщо Стратегія не буде затверджена, всі ці заходи не будуть комплексними, інтегрованими та ефективними, адже інерційний характер розвитку ситуації в економіці та соціальному житті регіону сприятиме накопиченню екологічних проблем, серед яких значна амортизація комунального обладнання та незадовільний стан інфраструктури, що можуть нести загрози техногенного характеру. Більш того, може виникнути кумулятивний ефект з проблем, що ускладнить існуючу екологічну ситуацію, а невирішеність яких не тільки поглибить кризу, але й поставить під загрозу розв'язання основних соціальних проблем та питань діяльності на засадах збалансованого розвитку. Особливу загрозу становитиме проблема накопичення та утилізації твердих побутових та промислових відходів, підвищиться ризик використання небезпечних технологій утилізації ТПВ та будівництва небезпечних об'єктів та підприємств, викиди яких можуть погіршити якість атмосферного повітря, поверхневих та підземних вод, ґрунтів, а це, в свою чергу, може підвищити ризик виникнення новоутворень і хвороб органів дихання в населення, призвести до зниження біорізноманіття тощо.

3. ХАРАКТЕРИСТИКА СТАНУ ДОВКІЛЛЯ, УМОВ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ НАСЕЛЕННЯ ТА СТАНУ ЙОГО ЗДОРОВ'Я НА ТЕРИТОРІЯХ, ЯКІ ЙМОВІРНО ЗАЗНАЮТЬ ВПЛИВУ

Реалізація Стратегії та плану заходів з її реалізації спрямована на вирішення важливих питань, пов'язаних із розвитком більшості населених пунктів і територій області. Очікується, що позитивного впливу від їх реалізації зазнає регіон в цілому.

Характеристика стану довкілля Донецької області наведена згідно загальнодоступних джерел інформації (відкриті дані органів державної статистики, Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Донецькій області у 2018 році та Екологічний паспорт Донецької області за 2018 рік департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації) у розділі 2 цього Звіту, в якому також наведений стислий аналіз стану здоров'я населення, сформований на підставі даних Державної служби статистики України та інформації департаменту охорони здоров'я облдержадміністрації.

Робочою групою з проведення стратегічної екологічної оцінки проекту Стратегії розвитку Донецької області на період до 2027 року та планів заходів з її реалізації (додаток 1, далі – робоча група з проведення СЕО) здійснено експертну оцінку екологічної ситуації в Донецькій області в розрізі компонентів навколишнього середовища. Рейтинг стану кожної складової довкілля регіону представлено у таблиці 13 (позиції в рейтингу визначались за десятибальною шкалою, де 0 – найкраща ситуація, 10 – найгірша ситуація).

Таблиця 13

Результати експертної оцінки екологічної ситуації у Донецькій області

Рейтинг	Атмосферне повітря	Якість поверхневих вод	Якість ґрунтів	Біорізноманіття	Відходи (промислові й ТПВ)	Здоров'я населення
10	•				•	•
9			•			
8		•		•		
7						
6						
5						
4						
3						
2						
1						
0						

При реалізації Стратегії можливі ймовірні впливи на наступні складові довкілля.

Атмосферне повітря. На території Донецької області створена потужна техносфера, що включає значні промислові підприємства гірничодобувної, металургійної, хімічної промисловості, енергетики, важкого машинобудування та будівельних матеріалів, родовища корисних копалин. Саме вони належать до основних антропогенних джерел забруднення атмосфери в області. Висока концентрація промислового, сільськогосподарського виробництва, транспортної інфраструктури в поєднанні із значною щільністю населення створили величезне навантаження на біосферу.

Також однією з основних причин надмірних викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря є моральне старіння та фізичне зношення технологічного та пилогазоочисного устаткування, що не відповідає сучасним вимогам щодо забезпечення встановлених законодавством нормативів граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

При виконанні природоохоронних заходів та санітарних норм шкідливий вплив на навколишнє середовище у результаті реалізації Стратегії не очікується.

Водні ресурси. На території Донецької області скид зворотних вод у поверхневі водні об'єкти у 2018 році здійснювали 118 підприємств (17% від загальної кількості водокористувачів). Об'єм скиду становить 1035,0 млн м³, у тому числі: без очистки – 0,122 млн м³ (0,01%); недостатньо очищені – 185,4 млн м³ (18%); нормативно чистих без очистки – 687,9 млн м³ (66%); нормативно очищені на очисних спорудах – 100,5 млн м³ (10%); таких, що не мають критеріїв (ППР.КД) – 61,42 млн м³ (6%).

Однак, у тому, що частина річок області відноситься до категорії брудних і дуже брудних, «заслуга» не тільки підприємств області. До цього призвело і скидання значної кількості неочищених зливових вод з територій населених пунктів і сільськогосподарських угідь, а також багаторічна акумуляція забруднюючих речовин в донних відкладеннях.

Загальна потужність очисних споруд в Донецькій області у 2018 році складала 689,7 млн м³, у тому числі перед скидом у водний об'єкт – 683,1 млн м³. У населених пунктах області зливі каналізації, що знаходяться на балансі органів місцевого самоврядування, не обладнані очисними спорудами. Окрім забруднення вод це призводить до значного замулювання водних об'єктів, тобто погіршення гідрологічного режиму і санітарного стану. Замулення водойм, у свою чергу, призводить до підтоплень прилеглих територій.

Крім цього, причинами незадовільного стану річок є: недостатня ефективність роботи споруд біологічної очистки господарсько-побутових стоків, незадовільний стан об'єктів водопровідно-каналізаційного господарства, неналежне забезпечення очищення зворотних вод підприємствами вугільної та металургійної галузей промисловості, розташування об'єктів господарської діяльності, житлової забудови, розорювання земельних ділянок в межах водоохоронних зон та прибережних захисних смуг.

При виконанні природоохоронних заходів та санітарних норм шкідливий вплив на навколишнє середовище у результаті реалізації Стратегії не очікується.

Завдання 3.3.1. Стратегії спрямовано на розвиток сільських територій з низькою щільністю населення, у тому числі шляхом стимулювання зайнятості населення та самозайнятості в сільській місцевості, зокрема через підтримку підприємництва та створення кооперативів. Цей напрям ймовірно буде пов'язаний з використанням **земельних ресурсів та ґрунтів** на зазначених територіях.

За площею та біопродуктивним потенціалом земельного фонду Донецька область є однією з провідних областей України. Проте сучасний стан використання земельних ресурсів не відповідає вимогам раціонального природокористування. Порушено екологічно допустиме співвідношення площ ріллі, природних кормових угідь, що негативно впливає на стійкість агроландшафту. Сільськогосподарська освоєність земель перевищує екологічно допустиму, і протягом років залишилась майже незмінною. Так, із загальної площі області (2651,7 тис. га) 2041,1 тис. га, або 77,0% займають сільськогосподарські угіддя, в тому числі рілля – 1652,8 тис. га (62,3%).

Нераціональна система землекористування призвела до тяжких екологічних наслідків, а саме наявності таких проявів деградації земель як ерозія, техногенне забруднення, вторинне осолонцювання, підтоплення та зсуви ґрунтів. Високий рівень розорюваності угідь, в тому числі на схилах, значне розширення посівів просапних культур та практично повне припинення виконання комплексу робіт по захисту ґрунтів, порушення системи обробки ґрунту приводить до погіршення стану земель.

Завданням 3.3.2. Стратегії передбачена підтримка малих монофункціональних міст регіону. При цьому, із 24 малих міст, розташованих на території області, підконтрольній українській владі, 12 міст належать до категорії вуглевидобувних.

Негативний вплив на навколишнє природне середовище наслідків багаторічного інтенсивного видобутку вугілля і закриття у стислі терміни десятків глибоких нерентабельних шахт, діяльність яких призвела до незворотних змін у геологічному середовищі на великій території, залишається актуальною і гострою проблемою для Донецької області. Землі, порушені в результаті діяльності гірничодобувних підприємств, мають низькі агрохімічні показники порівняно з їх початковими характеристиками. Отже, проблема дисбалансу між відпрацьованими та рекультивованими землями на гірничодобувних підприємствах залишається гострою, а питання дотримання вимог природоохоронного законодавства при відновленні порушених земель – актуальним.

За даними Головного управління Держгеокадастру у Донецькій області, станом на 01.01.2019 лише 0,0677 тис. га з порушених (25,122 тис. га) і відпрацьованих (4,952 тис. га) земель були рекультивовані. Загальна площа ґрунтів, які можуть належати до деградованих та малопродуктивних на території, підконтрольній українській владі, становить понад 12,3 тис. га.

Крім того, на території області розвинуті наступні екзогенні процеси: зсуви, карст, підтоплення, абразія, просідання над гірничими виробками, ерозійні явища. Зсуви на території Донецької області поширені, головним

чином, у південній частині області – на узбережжі Азовського моря, у північній – на крутих схилах ріки Сіверський Донець та її притоках, а поодинокі зсувні процеси зустрічаються також на крутих схилах річок та крупних балок. За останні п'ять років спостерігається негативна тенденція до збільшення кількості таких небезпечних явищ як зсуви, які характеризуються як активні: у 2018 році – 91 од. на площі 5,0 км², у 2017 році – 87 од. на площі 3,82 км².

При виконанні природоохоронних заходів та санітарних норм шкідливий вплив на навколишнє середовище у результаті реалізації Стратегії не очікується.

Біологічне та ландшафтне різноманіття. Незважаючи на роботу, що проводиться в області зі збереження природно-заповідного фонду, охорони та раціонального використання лісових ресурсів, тваринного і рослинного світу, стан справ у цій сфері потребує більш активної участі державних установ при вирішенні питань заповідання природних територій для охорони тварин і рослин, збільшення фінансування заходів зі збереження та раціонального використання лісових ресурсів та тваринного і рослинного світу.

Біологічне різноманіття втрачається під час забудов, розорювання землі, меліорації, спорудження водосховищ, створення мереж транспортної інфраструктури та здійснення інших видів господарської діяльності. Скорочуються території, зайняті природною рослинністю, що призводить до виникнення загрози втрати гено- та ценофонду.

Негативний вплив на структурні елементи екомережі, біо- та ландшафтного різноманіття пов'язаний з такими антропогенними чинниками як інтенсивний розвиток промисловості та сільського господарства; високий відсоток розорення території області та подекуди надмірний випас худоби; екологічно необґрунтоване використання земель; забруднення водойм та порушення гідрологічного режиму річок; розробка корисних копалин; інтенсивне забруднення сільськогосподарських земель та інших угідь небезпечними хімічними, промисловими та побутовими відходами; прогресуюча деградація полезахисних лісосмуг, пов'язана з їх вирубуванням і недостатнім поновленням; здійснення сезонного спалювання сухої рослинності, що призводить до порушення місцезнаходжень, збіднення біорізноманіття тощо.

Для збереження біологічного та ландшафтного різноманіття в області вносяться пропозиції щодо збільшення площі природно-заповідного фонду; проводиться робота з упорядкування існуючих територій та об'єктів ПЗФ, а також встановлення меж територій та об'єктів ПЗФ загальнодержавного значення; розроблення місцевих схем екологічної мережі районів та Переліку ключових, сполучних, буферних та відновлюваних територій місцевих схем екологічної мережі районів Донецької області; інвентаризація захисних лісових насаджень та оцінка їх стану, реконструкція захисних лісових насаджень, що втрачають свої функції; забезпечення ефективної охорони, належного захисту, раціонального використання та відтворення лісів Донецької області; оцінка в межах області стану популяцій тварин, занесених до Червоної книги України та Переліку видів тварин, що підлягають особливій охороні на території Донецької області; оцінка стану рослин,

занесених до Червоної книги України та до Переліку видів рослин, які не занесені до Червоної книги України, але є рідкісними чи знаходяться під загрозою зникнення на території області тощо.

При виконанні природоохоронних заходів та санітарних норм шкідливий вплив на навколишнє середовище у результаті реалізації Стратегії не очікується.

Утворення відходів. Кількість відходів, що утворюється від промислових підприємств області, має тенденцію до збільшення, що свідчить про зростання обсягів виробництва основної продукції. У відсотках до загальної кількості утворення відходів в Україні обсяг утворення відходів I-IV класів небезпеки в Донецькій області складає 6,8%. Обсяг утворення відходів I-III класів небезпеки – 152,6 тис. т, що у відсотках до загальної кількості в Україні складає 21,6%. Рівень утилізації відходів за 2018 рік складає 27,7% від утворених.

У Донецькій області спостерігається високий рівень щільності населення – 157 осіб на 1 кв. км, що призводить до утворення значної кількості побутових відходів.

У регіоні, як і в цілому по Україні, основним способом поводження з побутовими відходами залишається захоронення на полігонах/звалищах. Загальна кількість спеціально відведених для захоронення побутових відходів місць складає 25 одиниць. Наразі в області реалізуються заходи Програми поводження з відходами на 2016-2020 роки, якою передбачено створення мережі з 4 регіональних центрів утилізації відходів та 5 регіональних комплексів утилізації відходів, до складу яких увійдуть регіональні полігони ТПВ, сміттесортувальні та сміттєперевантажувальні станції, підприємства з переробки відходів, а також рекультивация звалищ, які вичерпали свій ресурс.

Здоров'я населення. Незважаючи на те, що показники поширеності хвороб серед населення області в основному стабілізовані, за виключенням поширеності хвороб органів дихання та ВІЛ-інфекції, в цілому стан здоров'я населення Донецької області можна характеризувати негативно. У зв'язку з чим необхідна розробка невідкладних заходів із попередження негативного впливу навколишнього середовища на здоров'я населення та підвищення його резистентності.

Реалізація системи таких заходів передбачена операційною ціллю 2.2.Турбота про здоров'я населення Стратегії.

З соціально-економічної точки зору, результати реалізації Стратегії матимуть позитивний характер. Спрямування дій органів державної влади, органів місцевого самоврядування та їх виконавчих органів, організацій, установ і підприємств області всіх форм власності та громадських ініціатив на реалізацію пріоритетних напрямів діяльності у сфері ефективного природокористування, дотримання вимог екологічної безпеки та охорони навколишнього природного середовища, просвітницької діяльності та екологічної обізнаності населення дозволить досягти екологічно безпечних умов для проживання населення у населених пунктах області.

4. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ, У ТОМУ ЧИСЛІ РИЗИКИ ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ЯКІ СТОСУЮТЬСЯ СТРАТЕГІЇ, ЗОКРЕМА ЩОДО ТЕРИТОРІЙ З ПРИРОДООХОРОННИМ СТАТУСОМ

Сучасний стан і динаміка розвитку екологічної ситуації на території Донецької області можна охарактеризувати як дуже напружену, що пов'язано з високим рівнем розвитку в області як промисловості, так і сільського господарства. За підсумками 2018 року виробництво промислової продукції по області порівняно з 2017 роком збільшилось на 2,6%, а індекс сільськогосподарської продукції склав 90,3% до рівня 2017 року, у тому числі по сільськогосподарських підприємствах – 88,7%, у домашніх господарствах населення – 92,5%.

Розробка вугільних родовищ у Донбасі ведеться більш 200 років. Протягом цього часу тут працювало понад 1000 шахт. Це створило велике навантаження і призвело до значного нагромадження негативних факторів, що впливають на навколишнє природне середовище. Вплив гірничих робіт на навколишнє середовище пов'язаний з багаторічним нераціональним використанням природних ресурсів із застосуванням застарілих технологій.

На підставі експертних оцінок учасників робочої групи з проведення СЕО складено рейтинг екологічних проблем Донецької області. У підсумковій таблиці всі проблеми розбиті на дві підгрупи: екологічні проблеми та проблеми екологічного управління та екологічної культури.

Таблиця 14

Рейтинг ключових екологічних проблем Донецької області (побудовано на підставі експертних оцінок)

Позиція у рейтингу	Проблеми
Екологічні проблеми	
1	Екологічні наслідки діяльності промислових підприємств (зокрема, забруднення атмосферного повітря викидами промислових підприємств; накопичення великої кількості промислових відходів (у тому числі проблеми утилізації відходів добувної, металургійної, енергетичної та інших галузей промисловості); скидання шахтних і кар'єрних вод у водні об'єкти; активізація деформацій земної поверхні, утворення провалів; зсуви зон активного газовиділення, неконтрольоване метановиділення; підтоплення територій; негативний вплив породних відвалів; знищенням ґрунтового та рослинного покриву на територіях, значно більших, ніж земельні відводи підприємств)
2	Забруднення водних об'єктів скидами забруднюючих речовин із зворотними водами промислових і сільськогосподарських підприємств, підприємств житлово-комунального господарства, поверхневого стоку населених пунктів
3	Істотне забруднення атмосферного повітря викидами автотранспорту
4	Затоплення шахт
5	Порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму малих річок

Позиція у рейтингу	Проблеми
Екологічні проблеми	
	регіону
	Замулення та засмічення водних об'єктів
6	Зменшення популяції тварин і рослин, занесених до Червоної книги України та регіональних переліків рідкісних видів
7	Забруднення підземних водоносних горизонтів
	Низький (порівняно з нормативним показником) рівень заповідності території
	Низький рівень лісистості території
8	Негативний вплив бойових дій на об'єкти природно-заповідного фонду
9	Незадовільний стан очисних споруд
	Надмірне використання природних ресурсів
Проблеми екологічного управління та екологічної культури	
1	Неефективне управління у сфері поводження з твердими побутовими відходами, зокрема: наявність стихійних сміттєзвалищ побутових відходів; недостатня кількість сучасної інфраструктури поводження з побутовими та промисловими відходами; відсутність системи роздільного збору сміття
2	Низький рівень екологічної обізнаності, недостатня активність та самоорганізація суспільства з питань охорони довкілля
	Недостатня охопленість територій та компонентів довкілля системою екологічного моніторингу
3	Недостатнє використання сучасних технологій для зменшення впливів на довкілля на промислових підприємствах
	Забрудненість земель вибухонебезпечними предметами
	Велика кількість безпритульних тварин
4	Неконтрольований вплив негативних екологічних тенденцій, що відбуваються на тимчасово окупованих територіях
5	Висока концентрація екологічно небезпечних виробництв у структурі промисловості
6	Відсутність економічних механізмів стимулювання розвитку екологічно безпечних технологій та природоохоронних систем

Ключовими екологічними проблемами області є:

1. Забруднення атмосфери викидами промислових підприємств і автотранспорту (високий рівень забруднення повітряного басейну області).

За даними Головного управління статистики у Донецькій області, викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення за 2018 рік становлять 790,2² тис. т (31,5 % від загальних викидів по Україні) та на 0,7 % більше, ніж за 2017 рік.

У 2018 році спостерігається незначне збільшення викидів по відношенню до 2017 року, що пов'язане з нарощуванням потужності

промислових підприємств та переходом з газу на альтернативні види палива (зокрема на вугілля різних марок).

Основними забруднювачами атмосферного повітря в області залишаються підприємства вугільної промисловості, металургії та підприємства-виробники електроенергії.

Як результат, на Донеччину припадає близько третини національних викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення. За цим показником у 2018 році регіон посів перше місце серед інших областей України.

2. Забруднення водних об'єктів скидами забруднюючих речовин із зворотними водами промислових і сільськогосподарських підприємств, підприємств житлово-комунального господарства, поверхневого стоку населених пунктів.

Водні ресурси області формуються за рахунок транзитної притоки поверхневих вод по р. Сіверський Донець, місцевого річкового стоку, що формується в межах області, стічних, шахтних і кар'єрних вод, а також експлуатаційних запасів підземних вод.

У 2018 році у Донецькій області 118 підприємств (17% загальної кількості водокористувачів) здійснювали скид зворотних вод в поверхневі водні об'єкти.

Протягом 2014-2018 років у поверхневі водні скинуто 4,4 млрд м³ зворотних вод, з яких 1,1 млрд м³ – забруднені зворотні води.

Рис. 2 **Динаміка показників водовідведення у поверхневі водні об'єкти Донецької області, млн м³**

Джерело: дані Державної служби статистики України

При цьому, спостерігається поступове зменшення частки забруднених вод у загальному водовідведення – з 32,4% у 2014 році до 18,0% у 2018 році. При цьому, починаючи з 2017 року, у структурі скинутих забруднених зворотних вод практично відсутні води, скинуті без очищення (у 2018 році на

них припало лише 0,01% загального водовідведення регіону) і майже на 100% вони представлені недостатньо очищеними водами.

Як наслідок – скорочується питома вага Донецької області у загальному скиданні забруднених стічних вод по країні: з 32,1% у 2014 році до 19,5% у 2018 році.

Незважаючи на це, за скидами забруднених зворотних вод у поверхневі водні об'єкти Донецька область посідає третє місце після м. Київ (283 млн м³, або 29,7% загальних скидів забруднених зворотних вод) та Дніпропетровської області (234 млн м³, або 24,6%).

Також у 2018 році на Донецьку область припадало 10,5% скидання в поверхневі водні об'єкти фосфатів, 7,9% скидання заліза та 7,9% скидання нафтопродуктів.

4. Проблема утворення, утилізації та екологічно-безпечного розміщення твердих побутових відходів (ТПВ).

Донецька область характеризується наявністю гірничодобувної, металургійної, енергетичної та інших галузей промисловості, діяльність яких призводить до накопичення великих обсягів промислових відходів.

Динаміка утворення відходів від промислових підприємств області представлена на рис. 3.

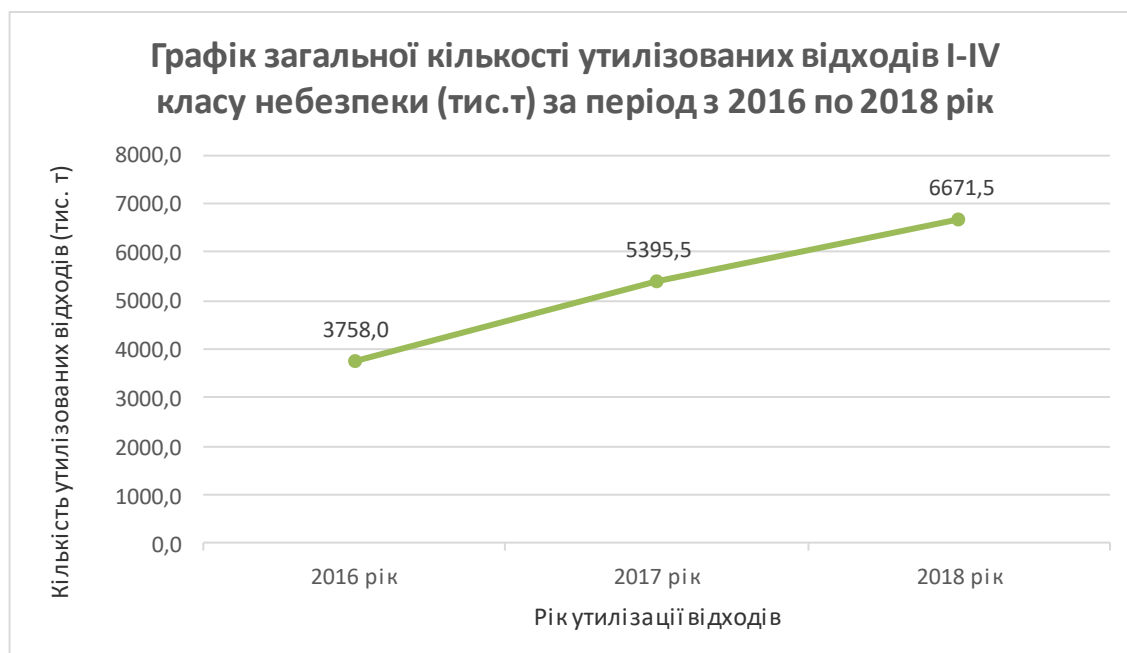
Кількість відходів, що утворюється від промислових підприємств області, має тенденцію до збільшення, що свідчить про зростання обсягів виробництва основної продукції. В цілому на Донецьку область припадає 6,8% загальної кількості утворення відходів I-IV класів небезпеки в Україні. Обсяг утворення відходів I-III класів небезпеки – 152,6 тис. т (21,6%).

Рис. 3 Динаміка утворення відходів від промислових підприємств Донецької області

Джерело: дані Державної служби статистики України

Рівень утилізації відходів за 2018 рік складає 27,7 % від утворених. Для збільшення зазначеного показника, що буде свідчити про використання більш досконалих технологій, необхідне створення регіональних потужностей з утилізації промислових відходів.

Рис. 4. Динаміка кількості промислових відходів, що утилізується, в Донецькій області

Джерело: дані Державної служби статистики України

5. Проблеми щодо умов скидання шахтних і кар'єрних вод у водні об'єкти.

Розробка вугільних родовищ створює велике навантаження і призводить до значного нагромадження негативних факторів, що впливають на навколишнє природне середовище. Вплив гірничих робіт на навколишнє середовище пов'язаний з багаторічним нераціональним використанням природних ресурсів із застосуванням застарілих технологій.

Актуальною і гострою проблемою для Донецької області залишається негативний вплив на навколишнє природне середовище наслідків багаторічного інтенсивного видобутку вугілля і закриття у стислі терміни десятків глибоких нерентабельних шахт, діяльність яких призвела до незворотних змін у геологічному середовищі на великій території. Виробнича діяльність гірничодобувних підприємств призводить до погіршення екологічної ситуації в області.

На території Донецької області знаходиться половина вугільних підприємств України, які ліквідуються: це 37 шахт і 1 збагачувальна фабрика. На теперішній час переважна більшість цих підприємств (33 шахти та 1 збагачувальна фабрика) знаходяться на території області, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження.

Державні шахти, що здійснюють видобуток вугілля на підконтрольній українській владі території області, мають постійний водоприлив від 200 до 600 м³/год. кожна. Це: ДП «Селидіввугілля» - шахти 1-3 «Новгородівська»,

«Курахівська», «Котляревська», «Україна»; ДП «Мирноградвугілля» - шахти «Капітальна», «5/6», «Центральна»; ДП «Торецьквугілля» - шахти «Торецька», «Центральна»; ДП «ШУ «Південнодонбаське № 1»; ДП «Шахта ім. М.С. Сургая»; ДП «ВК «Краснолиманська».

7. Проблеми утилізації відходів гірничодобувної, металургійної, енергетичної та інших галузей промисловості.

Наявність підприємств хімічної, коксохімічної, машинобудівної та металургійної промисловості призвела також до значних обсягів утворення і накопичення відходів та забруднення ними території області. Всього на кінець 2018 року виробнича діяльність 503 суб'єктів підприємницької діяльності була пов'язана з утворенням відходів I-IV класів небезпеки.

Всього на кінець 2018 року в місцях видалення накопичено 901,5 млн т відходів, або 6,9% загального обсягу по Україні. За цим показником Донецька область посідає друге місце після Дніпропетровської області, а за обсягом утворення та накопичення промислових відходів – четверте місце серед інших регіонів.

Щороку на території області, підконтрольній українській владі, утворюється близько 6% відходів I-IV класів небезпеки. При цьому, після зменшення цих обсягів на 4,5% до попереднього року у 2015 році, спостерігається їх зростання: на 19,5% – у 2016 році, на 10,9% – у 2017 році та на 7,6% – у 2018 році. Це свідчить про зростання обсягів виробництва основної продукції промислових підприємств.

У структурі утворених відходів – найбільша в Україні кількість небезпечних (токсичних) відходів I-III рівнів небезпеки. Тільки протягом 2014-2018 років на Донеччині було утворено 711,0 тис. т зазначених відходів, що становить 22,4% їх утворення в Україні.

Протягом 2014-2018 років середній рівень утилізації відходів в Донецькій області склав 21,1%.

При цьому, починаючи з 2015 року, спостерігається поступове зростання цього показника з 16,0% до 27,7%. У 2018 році за питомою вагою утилізованих відходів у загальній кількості утворених відходів Донеччина посіла 7 місце після Запорізької (з показником у 62,8%), Хмельницької (55,6%), Черкаської (53,0%), Дніпропетровської (34,9%), Чернівецької (29,6%) та Івано-Франківської (28,1%) областей (середній рівень по Україні – 29,4%).

Проте, на сьогодні для Донецької області характерна недостатня кількість сучасної інфраструктури поводження з побутовими та промисловими відходами (сортувальні станції, сміттепереробні заводи, підприємства з утилізації, знешкодження відходів), наявність стихійних сміттєзвалищ побутових відходів, відсутність системи роздільного збору сміття, неефективним управлінням у сфері поводження з відходами на рівні органів місцевого самоврядування.

8. Забруднення підземних водоносних горизонтів.

Прогнозні ресурси підземних вод з мінералізацією до 3 г/дм³ складають 2464,0 тис. м³/добу, з мінералізацією до 1,5 г/дм³ - 1732,6 тис. м³/добу, 1050,4 тис. м³/добу - з мінералізацією до 1,0 г/дм³.

Станом на 01.01.2019 на території Донецької області знаходиться 54 родовища у складі 116 ділянок родовищ прісних питних, технічних та дренажних підземних вод із запасами, затвердженими в ДКЗ СРСР, УТКЗ та ДКЗ України. Загальна величина експлуатаційних запасів прісних питних, технічних та дренажних (шахтних) підземних вод, затверджених в ДКЗ СРСР і УТКЗ, та ДКЗ України складає 1084,223 тис. м³/добу, зокрема по категоріях: А+В - 856,469 тис. м³/добу, С₁+С₂ - 227,764 тис м³/добу. У тому числі величина запасів дренажних вод, затверджених у ДКЗ СРСР та ДКЗ України складає 55,797 тис. м³/добу по категорії А+В+С₁+С₂ в межах 13 родовищ у складі 15 ділянок родовищ дренажних підземних.

У межах території Донецької області, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, залишаються 19 родовищ у складі 32 ділянок із загальною величиною затверджених експлуатаційних запасів прісних підземних вод за категорією А+В+С₁ в кількості 229,817 тис. м³/добу, що становить 21,2% від загальної кількості затверджених запасів в межах області. У тому числі: 6 родовищ прісних підземних вод в складі 17 ділянок із загальною величиною затверджених експлуатаційних запасів за категорією А+В+С₁ в кількості 174,020 тис. м³/добу, що становить 16,06% від загальної кількості затверджених запасів; 13 родовищ у складі 15 ділянок із загальною величиною затверджених експлуатаційних запасів дренажних шахтних вод за категорією А+В+С₁ в кількості 55,797 тис. м³/добу, що становить 5,15% від загальної кількості затверджених запасів та 100% від величини запасів дренажних шахтних вод, затверджених у ДКЗ СРСР та ДКЗ України по території області. Величина експлуатаційних запасів мінеральних вод становить 8,377 тис. м³/добу по 13 родовищах (16 ділянках) мінеральних вод. Із 16 ділянок родовищ мінеральних вод в 2018 році не експлуатувалася жодна.

На території Донецької області із 116 ділянок родовищ підземних вод із запасами, затвердженими ДКЗ СРСР і УТКЗ, освоєними та діючими на даний момент, є 43 ділянки родовищ підземних вод, на експлуатаційних запасах яких розміщено та діє 51 водозабір.

9. Незадовільний стан каналізаційного господарства та очистки стічних вод.

Негативно позначається на якості природних вод низька ефективність роботи очисних споруд комунального господарства. Загальна потужність очисних споруд в Донецькій області у 2018 році складала 689,7 млн м³, у тому числі перед скидом у водний об'єкт - 683,1 млн м³.

Басейн р. Сіверський Донець. Зі зворотними водами до поверхневих водних об'єктів басейну р. Сіверський Донець на території Донецької області за даними державної звітності за формою 2ТП - водгосп (річна) у 2018 році було скинуто 28,08 тис. т забруднюючих речовин (без сухого залишку).

Басейн р. Кальміус. Зі зворотними водами до поверхневих водних об'єктів басейну р. Кальміус за даними державної звітності за формою 2-ТП водгосп (річна) у 2018 році було скинуто 112,5 тис. т забруднюючих речовин (без сухого залишку).

Басейн р. Самара. Зі зворотними водами до поверхневих водних об'єктів басейну р. Самара за даними державної звітності за формою 2-ТП

водгосп (річна) у 2018 році було скинуто 4,2 тис. т забруднюючих речовин (без сухого залишку).

10. Порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму малих річок регіону.

Надмірне використання водних ресурсів малих річок для потреб сільського господарства та риборозведення, самовільне водокористування та безпроектне створення штучних водойм на руслах малих річок порушує природний водний, гідробіологічний режим річок, збільшує заростання та утворення донних відкладень. Скиди шахтних вод вносять у води річок додаткове забруднення мінеральними речовинами. Розораність водозабірних басейнів сягає граничних меж при надто низькому ступені залісення. На багатьох річках і водоймах не закріплені прибережні захисні смуги, а деякі з наявних не завжди відповідають вимогам водного законодавства України.

На підставі оцінки екологічної ситуації та за експертними оцінками представників робочої групи з проведення СЕО був виконаний SWOT-аналіз екологічної ситуації в Донецькій області.

Таблиця 15

Результати SWOT-аналізу екологічної ситуації у Донецькій області

Сильні сторони	Слабкі сторони
<p>1. Наявність природних ресурсів</p> <p>2. Наявність унікальних ландшафтів</p> <p>3. Значний досвід регіональної екологічної політики, розроблення та реалізація природоохоронних програм на обласному рівні</p> <p>4. Існуюча концепція системи поводження з відходами (побутові, промислові, медичні, небезпечні у складі побутових)</p> <p>5. Досвід виховання екологічної свідомості дітей та юнацтва, інформаційного забезпечення населення</p> <p>6. Наявність екологічних громадських організацій та спілок, а також активних зоозахисних волонтерських організацій (досить численні, добре згуртовані, користуються довірою суспільства та широко відомі)</p>	<p>1. Забрудненість територій вибухонебезпечними предметами</p> <p>2. Значне техногенне навантаження на довкілля (забруднення водних об'єктів та повітря, погіршення стану земель), зокрема:</p> <ul style="list-style-type: none"> • наявність потенційно небезпечних виробництв, велика кількість підприємств-забруднювачів; • наявність стихійних сміттєзвалищ побутових відходів; • накопичення великої кількості промислових відходів; • забруднення водойм скидами підприємств, надмірне використання природних ресурсів, замулення та засмічення водних об'єктів; • незадовільний стан очисних споруд <p>7. Недостатня кількість сучасної інфраструктури поводження з побутовими та промисловими відходами (сортувальні станції, сміттєпереробні заводи, підприємства з утилізації, знешкодження відходів), відсутність системи роздільного збору сміття.</p> <p>8. Невисокий рівень заповідності території порівняно з національним показником</p>

Сильні сторони	Слабкі сторони
<p>загалу своєю роботою, мають позитивний досвід щодо розробки та просування на місцевому рівні стратегій (програм) екологічної спрямованості</p>	<p>9. Низький рівень лісистості території, який майже вдвічі нижчий за середній показник по Україні та нижче оптимального рівня</p> <p>10. Недостатнє використання сучасних технологій для зменшення впливів на довкілля на промислових підприємствах</p> <p>11. Відсутність альтернативного джерела водопостачання для населення та галузей економіки (лише канал Сіверський Донець-Донбас)</p> <p>12. Неefективне управління у сфері поводження з відходами на рівні органів місцевого самоврядування</p> <p>13. Низька активність громадянського суспільства, низький рівень екологічної обізнаності та самоорганізації населення</p> <p>14. Велика кількість безпритульних тварин, що зумовлено:</p> <ul style="list-style-type: none"> • відсутністю регіональних/місцевих нормативно-правових актів (які затверджують відповідні стратегії та програми) зменшення кількості безпритульних тварин; • відсутність системи органів та спеціального обладнання для вирішення проблем з безпритульними тваринами, а також дикими тваринами та тваринами, що мають господарів (для відлову та регулювання чисельності безпритульних тварин, реагування на зграї агресивних собак, диких тварин у житловому секторі, тварин у біді тощо) та/або контролю за дотриманням вимог чинного законодавства у сфері захисту тварин (випадки жорстокого поводження з тваринами); • низькою обізнаністю населення щодо принципів поводження з домашніми та дикими тваринами
Можливості	Загрози
<p>1. Розширення діяльності щодо гуманітарного розмінування</p> <p>2. Функціонування автоматизованої системи моніторингу довкілля</p>	<p>1. Зміни клімату</p> <p>2. Ескалація бойових дій/ «заморожування» військового конфлікту/ збереження ситуації, яка склалася</p> <p>3. Погіршення демографічної ситуації (природне та міграційне скорочення; середня</p>

Сильні сторони	Слабкі сторони
<p>3. Формування системного підходу до поводження з відходами в регіоні, зокрема:</p> <ul style="list-style-type: none"> • впровадження системи роздільного збору та сортування • будівництво інфраструктурних об'єктів з сортування та комплексної переробки відходів тощо <p>4. Надходження зовнішніх інвестицій до екологічно дружніх видів діяльності</p> <p>5. Стимулювання енергоефективності у виробництві та житлово-комунальній сфері</p> <p>6. Впровадження енергоощадних технологій та використання відновлюваних джерел енергії</p> <p>7. Подальший розвиток екологічного управління</p> <p>8. Підвищення рівня екоосвідомості представників місцевих громад та бізнесу, розвиток громадського екологічного руху</p> <p>9. Збільшення кількості та площі об'єктів природно-заповідного фонду</p> <p>10. Поліпшення стану лісів і зелених насаджень області</p>	<p><i>очікувана тривалість життя при народженні, за статтю: чоловіки – 68,5 років, жінки – 77,9 років)</i></p> <p>4. Неконтрольований вплив негативних тенденцій, що відбуваються на тимчасово окупованих територіях</p> <p>5. Погіршення стану довкілля внаслідок продовження політики незбалансованого природокористування</p> <p>6. Погіршення стану здоров'я населення внаслідок забруднення довкілля</p> <p>7. Загроза підтоплення територій області</p> <p>8. Відсутність ефективних механізмів комплексного державного та громадського контролю за дотриманням норм природоохоронного законодавства</p> <p>9. Недостатній рівень відповідальності підприємств, органів місцевого самоврядування та населення за порушення природоохоронного законодавства, а також законодавства у сфері захисту тварин</p> <p>10. Несправедливий розподіл коштів екологічного податку між державним та місцевим рівнями</p> <p>11. Невпровадження підприємствами новітніх екологічно безпечних технологій</p> <p>12. Низька підтримка населенням створення нових об'єктів природно-заповідного фонду на території області (зокрема, степових та лугових)</p>

5. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ЗАПОБІГАННЯМ НЕГАТИВНОМУ ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ВСТАНОВЛЕНІ НА МІЖНАРОДНОМУ, ДЕРЖАВНОМУ ТА ІНШИХ РІВНЯХ, ЩО СТОСУЮТЬСЯ СТРАТЕГІЇ

Оперативні цілі та завдання Стратегії, пов'язані з ймовірним впливом на довкілля й здоров'я населення, та заходи, спрямовані на покращення стану довкілля в області, відповідають положенням ключових нормативно-правових документів у сфері охорони довкілля, у тому числі пов'язаних із запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, що діють на міжнародному, національному та регіональному рівнях.

Основними документами, що встановлюють ці зобов'язання, є:

у сфері державного управління, що стосується охорони довкілля та сталого розвитку: Протокол про стратегічну екологічну оцінку (Протокол про СЕО) до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (Конвенція Еспо), ратифікований Верховною Радою України; Директива 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів і програм на навколишнє середовище, імплементація якої передбачена Угодою про асоціацію між Україною та ЄС; закони України «Про основні засади (Стратегію) державної екологічної політики на період до 2030 року», «Про Стратегічну екологічну оцінку», «Про Оцінку впливу на довкілля»;

у сфері охорони природи, ландшафтного та біорізноманіття: Конвенція про дикі види флори та фауни і середовища існування у Європі (Бернська конвенція); Конвенція про охорону біологічного різноманіття; Європейська ландшафтна конвенція; Водний кодекс України; Лісовий кодекс України; Земельний кодекс України; Кодекс України про надра; закони України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про охорону атмосферного повітря», «Про природно-заповідний фонд України», «Про екологічну мережу України», «Про Червону книгу України», «Про Зелену книгу України», «Про рослинний світ», «Про тваринний світ», «Про охорону земель», «Про атмосферне повітря»; Указ Президента України «Про деякі заходи щодо збереження лісів та раціонального використання лісових ресурсів» від 09 липня 2019 року №511/2019; Санітарні правила в лісах України;

у сфері управління відходами: Закон України «Про відходи»; Національна стратегія управління відходами в Україні до 2030 року; Національний план управління відходами до 2030 року; Національний план скорочення викидів від великих спалювальних установок;

у сфері енергоефективності, розвитку відновлюваних джерел енергії та клімату: Рамкова конвенція ООН зі зміни клімату; закони України «Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації», «Про енергетичну ефективність будівель», «Про Фонд енергоефективності»; Енергетична стратегія України на період до 2035 року «безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність»;

у сфері охорони здоров'я: закони України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», «Основи законодавства України про охорону здоров'я»; Національна стратегія з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність - здоровий спосіб життя - здорова нація»;

регіональні програми, які реалізуються на території області, тощо.

6. ОПИС НАСЛІДКІВ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ

За походженням екологічний вплив може бути первинним, тобто безпосередньо пов'язаним з впливом проєкту на екосистему (забруднення атмосфери при будівництві та експлуатації продуктами згорання палива та викидами пилу при проведенні земляних робіт і переміщенні автотранспорту в межах будмайданчику) і вторинним, що є наслідком первинних змін в екосистемі.

Вторинні наслідки – пряма повна або часткова зміна елементу навколишнього середовища, яка призведе до руйнування, зміни навколишнього середовища (наприклад, забруднення природних місць проживання нанесе шкоду видам фауни, які залежать від цього середовища проживання).

Під кумулятивними впливами розуміється сукупність впливів від реалізації планованої діяльності та інших, що існують або плануються в найближчому майбутньому, видів людської діяльності, які можуть призвести до значних негативних або позитивних впливів на навколишнє середовище або соціально-економічні умови, і які б не виявилися в разі відсутності інших видів діяльності, крім самої планованої діяльності.

Кумулятивні ефекти можуть виникати з незначних за своїми окремими діями факторів, які, працюючи разом протягом тривалого періоду часу, поступово накопичуючись, підсумовуючись згодом в одному і тому ж районі, можуть викликати значні наслідки. Акумуляція впливів відбувається в тому випадку, коли антропогенний вплив або інші фізичні або хімічні впливи на екосистему протягом часу перевершують можливість їх асиміляції або трансформації.

Стратегія не передбачає появу негативних ризиків для здоров'я населення та довкілля Донецької області. Натомість, Стратегія містить операційну ціль 2.2. Турбота про здоров'я населення та стратегічну ціль 4 «Екологічна безпека та збалансоване природокористування», реалізація завдань у рамках яких дозволить суттєво покращити стан довкілля та здоров'я населення як у короткостроковій, так й у довгостроковій перспективі.

Найбільш позитивними для довкілля, здоров'я та безпеки середовища проживання населення мають стати заходи, пов'язані зі зниженням рівня забрудненості повітряного та водного басейнів області; збереженням і відтворенням біологічного та ландшафтного різноманіття; удосконаленням системи управління промисловими відходами та ТПВ; ефективним управлінням традиційними енергетичними ресурсами та розвитком альтернативної енергетики; підвищення якості та загальної доступності медичних послуг у містах та сільській місцевості; посилення профілактичних заходів з упередження захворюваності населення.

Учасниками робочої групи з СЕО здійснена експертна оцінка впливу Стратегії на складові довкілля відповідно до контрольного переліку, наведеного у таблиці 16.

Таблиця 16

Ймовірний вплив Стратегії на складові довкілля
(побудовано на підставі експертних оцінок)

№	Чи може реалізація Стратегії спричинити:	Негативний вплив			Пом'якшення існуючої ситуації
		Так	Ймовірно	Ні	
Повітря					
1.	Збільшення викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел?		•		+
2.	Збільшення викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел?		•		+
3.	Погіршення якості атмосферного повітря?		•		+
4.	Появу джерел неприємних запахів?		•		
5.	Зміни повітряних потоків, вологості, температури або ж будь-які локальні чи регіональні зміни клімату?			•	
Водні ресурси					
6.	Збільшення обсягів скидів у поверхневі води?		•		+
7.	Будь-які зміни якості поверхневих вод (зокрема таких показників як температура, розчинений кисень, прозорість, але не обмежуючись ними)?			•	+
8.	Збільшення скидання шахтних і кар'єрних вод у водні об'єкти?			•	+
9.	Значне зменшення кількості вод, що використовуються для водопостачання населенню?			•	+
10.	Збільшення навантаження на каналізаційні системи та погіршення якості очистки стічних			•	+
11.	Появу загроз для людей і матеріальних об'єктів, пов'язаних з водою (зокрема таких, як паводки або підтоплення)?			•	+
12.	Зміни напрямів і швидкості течії поверхневих вод або зміни обсягів води будь-якого поверхневого водного об'єкту?			•	
13.	Порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму малих річок регіону?			•	+
14.	Зміни напряму або швидкості потоків підземних вод?			•	

№	Чи може реалізація Стратегії спричинити:	Негативний вплив			Пом'якшення існуючої ситуації
		Так	Ймовірно	Ні	
15.	Зміни обсягів підземних вод (шляхом відбору чи скидів або ж шляхом порушення водоносних горизонтів)?			•	
16.	Забруднення підземних водоносних горизонтів?			•	
Відходи					
17.	Збільшення кількості утворюваних твердих побутових відходів?			•	+
18.	Збільшення кількості утворюваних чи накопичених промислових відходів IV класу небезпеки?		•		+
19.	Збільшення кількості відходів I-III класу небезпеки?		•		
20.	Спорудження еколого-небезпечних об'єктів поводження з відходами?		•		
21.	Утворення або накопичення радіоактивних відходів?			•	
Земельні ресурси					
22.	Порушення, переміщення, ущільнення ґрунтового шару?		•		
23.	Будь-яке посилення вітрової або водної ерозії ґрунтів?			•	
24.	Зміни в топографії або в характеристиках рельєфу?		•		
25.	Появу таких загроз, як землетруси, зсуви, селеві потоки, провали землі та інші подібні загрози через нестабільність літогенної основи або зміни геологічної структури?			•	
26.	Суттєві зміни в структурі земельного фонду, чинній або планованій практиці використання земель?		•		+
27.	Виникнення конфліктів між ухваленнями цілями ДДП та цілями місцевих громад?		•		
Біорізноманіття та рекреаційні зони					
28.	Негативний вплив на об'єкти природно-заповідного фонду (зменшення площ, початок небезпечної діяльності у безпосередній близькості або на їх території тощо)?			•	+
29.	Зміни у кількості видів рослин або тварин, їхній чисельності або територіальному представництві?			•	+

№	Чи може реалізація Стратегії спричинити:	Негативний вплив			Пом'якшення існуючої ситуації
		Так	Ймовірно	Ні	
30.	Збільшення площ зернових культур або сільськогосподарських угідь в цілому?			•	
31.	Порушення або деградацію середовищ існування диких видів тварин?			•	+
32.	Будь-який вплив на кількість і якість наявних рекреаційних можливостей?			•	
33.	Будь-який вплив на наявні об'єкти історико-культурної спадщини?			•	
34.	Інші негативні впливи на естетичні показники об'єктів довкілля (перепони для публічного огляду мальовничих краєвидів, появу естетично прийнятих місць, руйнування пам'ятників природи тощо)?			•	
Населення та інфраструктура					
35.	Зміни в локалізації, розміщенні, щільності, та зростанні кількості населення будь-якої території?			•	
36.	Вплив на нинішній стан забезпечення житлом або виникнення нових потреб у житлі?			•	+
37.	Суттєвий вплив на нинішню транспортну систему? Зміни в структурі транспортних потоків?			•	+
38.	Необхідність будівництва нових об'єктів для забезпечення транспортних сполучень?		•		
39.	Потреби нових або суттєвий вплив на наявні комунальні послуги?			•	+
40.	Появу будь-яких реальних або потенційних загроз для здоров'я людей?			•	+
Екологічне управління та моніторинг					
41.	Послаблення правових і економічних механізмів контролю в галузі екологічної безпеки?			•	+
42.	Погіршення екологічного моніторингу?			•	+
43.	Усунення наявних механізмів впливу органів місцевого самоврядування на процеси техногенного навантаження?			•	

№	Чи може реалізація Стратегії спричинити:	Негативний вплив			Пом'якшення існуючої ситуації
		Так	Ймовірно	Ні	
44.	Стимулювання розвитку екологічно небезпечних галузей виробництва?		•		
Інше					
45.	Підвищення рівня використання будь-якого виду природних ресурсів?		•		
46.	Суттєве вилучення будь-якого невідновлюваного ресурсу?			•	
47.	Збільшення споживання значних обсягів палива або енергії?			•	+
48.	Суттєве порушення якості природного середовища?			•	+
49.	Появу можливостей досягнення короткотермінових цілей, які ускладнюватимуть досягнення довготривалих цілей у майбутньому?			•	
50.	Такі впливи на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть значними, але у сукупності викличуть значний негативний екологічний ефект, що матиме значний негативний прямий або опосередкований вплив на добробут людей?			•	

На основі експертних оцінок, представлених в таблиці 16, можна зробити висновки щодо ймовірного впливу Стратегії на окремі складові довкілля, представлені у таблиці 17.

Таблиця 17

Висновки щодо ймовірного впливу Стратегії на довкілля Донецької області

Складові довкілля	Ймовірний вплив Стратегії на довкілля
Атмосферне повітря	У результаті реалізації Стратегії вірогідне збільшення викидів забруднюючих речовин як від стаціонарних, так й від пересувних джерел, поява джерел неприємних запахів. Ймовірність цього зумовлена виключно як наслідок будівництва у рамках Стратегії нових інфраструктурних об'єктів або реконструкції існуючих, адже Стратегією не передбачається безпосереднє збільшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря та погіршення його стану. Можливе навіть покращення якості атмосферного повітря в області внаслідок реалізації завдання 4.1.4. «Зниження навантаження на атмосферне повітря» операційної цілі 4.1. «Безпечний стан довкілля», у

Складові довкілля	Ймовірний вплив Стратегії на довкілля
	<p>тому числі шляхом посилення взаємодії та налагодження співпраці з суб'єктами господарювання (зокрема, щодо розробки та впровадження програм зі зменшення викидів промислових підприємств у атмосферу, протидії зміні клімату та сприяння низьковуглецевому розвитку підприємств; стимулювання виробництва підприємствами регіону екологічно безпечних видів продукції, впровадження на підприємствах-забруднювачах екологічного менеджменту з урахуванням найкращих світових практик, модернізації виробництв на засадах енерго- та ресурсозбереження, впровадження нових екологічних технологій); а також збереження лісів і зелених насаджень та розвитку екологічно безпечного транспорту.</p>
Водні ресурси	<p>Стратегія містить завдання 4.1.3. «Захист водних ресурсів від виснаження та забруднення» операційної цілі 4.1. «Безпечний стан довкілля», реалізація якого має привести до покращення якості поверхневих вод внаслідок очищення стічних вод; відновлення сприятливого гідрологічного режиму річок Донецької області та акваторії Азовського моря; зменшення впливу дифузних джерел забруднення поверхневих вод біогенними речовинами в аграрному секторі, а також за рахунок змивів з урбанізованих територій, впливів накопичувачів промислових та побутових відходів. Виконання зазначеного заходу, в свою чергу, має попередити чи мінімізувати вплив на довкілля від ймовірного створення у рамках Стратегії підприємств, діяльність яких може призвести до збільшення обсягів скидів забруднених вод у поверхневі води. Тому реалізація Стратегії в цілому не має призвести до погіршення стану водних ресурсів.</p>
Відходи	<p>Донецька область характеризується високим рівнем утворення й накопичення значних обсягів промислових і побутових відходів. Реалізація операційної цілі 4.2. «Стале управління відходами та небезпечними хімічними речовинами» має сприяти зменшенню обсягів утворення ТПВ та удосконаленню системи управління як побутовими, так й промисловими відходами.</p>
Земельні ресурси	<p>Внаслідок реалізації Стратегії не передбачається посилення вітрової або водної ерозії ґрунтів та появи таких загроз як землетруси, зсуви, селеві потоки, провали землі та інші подібні загрози. Уникненню суттєвих змін в структурі земельного фонду чи змін в топографії або в характеристиках рельєфу має сприяти реалізація завдання 3.4.3. «Розвиток системи просторового планування з використанням електронних ресурсів» операційної цілі 3.4. «Інформатизація та цифровізація публічних послуг».</p>

Складові довкілля	Ймовірний вплив Стратегії на довкілля
Біорізноманіття та рекреаційні зони	У Стратегії не передбачається реалізація завдань, які можуть призвести до негативного впливу на біорізноманіття. Натомість реалізація завдання 4.1.5. «Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття» операційної цілі 4.1. «Безпечний стан довкілля» має сприяти збільшенню площ територій природно-заповідного фонду; відновленню порушених внаслідок збройного конфлікту природних комплексів та об'єктів (у тому числі на території природно-заповідного фонду); збереженню рідкісних і зникаючих видів флори та фауни; визначенню ключових, сполучних, буферних та відновлювальних територій екомережі регіонального значення тощо.
Населення та інфраструктура	Стратегія не передбачає появи нових ризиків для здоров'я населення області. До того ж реалізація операційної цілі 2.2 «Турбота про здоров'я населення» має сприяти його покращенню. До покращення транспортної системи має привести реалізація операційної цілі 1.3. «Транспортна доступність та просторове сполучення».
Екологічне управління, моніторинг	Стратегія не передбачає послаблення правових і економічних механізмів контролю в галузі екологічної безпеки. Натомість у рамках операційної цілі 4.2. «Стале управління відходами та небезпечними хімічними речовинами» передбачає удосконалення системи управління промисловими відходами, а також системи збору та перероблення твердих побутових відходів, сприяння зменшенню об'ємів їх утворення. Операційна ціль 4.1. «Безпечний стан довкілля» передбачає удосконалення публічного екологічного управління та моніторингу. Реалізація операційної цілі 4.3. «Енергетична безпека та розвиток альтернативної енергетики» сприятиме зменшенню обсягів споживання природного газу, теплової та електричної енергії.
Кумулятивний вплив	Ймовірність того, що реалізація Стратегії приведе до таких можливих впливів на довкілля або здоров'я людей, які самі собою будуть незначними, але в сукупності матимуть значний сумарний (кумулятивний) вплив на довкілля, є незначною.
Акустичний вплив	Ймовірними джерелами зовнішнього техногенного та біогенного шумового забруднення, які можуть виникнути у рамках реалізації Стратегії, є всі види транспорту, промислові підприємства, комунальні об'єкти, стадіони, спортмайданчики, тваринницькі ферми тощо. Проте реалізація операційних цілей 2.2. «Турбота про здоров'я населення» та 4.1 «Безпечний стан довкілля» має сприяти відверненню, зниженню та досягненню безпечних рівнів

Складові докiлля	Ймовiрний вплив Стратегiї на докiлля
	виробничих та iнших шумiв, у рамках вiдбору, планування й реалiзацiї тих чи iнших iнфраструктурних проєктiв, якi мають передбачати певнi заходи, визначенi статтею 21 Закону України «Про охорону атмосферного повітря».

Отже, реалізація Стратегії не має супроводжуватися появою нових негативних наслідків для довкілля. При цьому, реалізація багатьох операційних цілей та завдань Стратегії може сприяти покращенню екологічної ситуації в Донецькій області, а також поступово вирішити проблемні питання щодо управління відходами та екологічних наслідків діяльності підприємств вугледобувної, металургійної, енергетичної та інших галузей промисловості.

Одночасно реалізація завдань Стратегії, які за оцінками експертів, можуть призвести до ймовірного негативного впливу на довкілля та здоров'я населення області, повинна здійснюватися виключно шляхом відбору проєктів та реалізації заходів, які передбачають використання екологічно безпечних технологій. У такому випадку зазначений вплив буде попереджений.

Реалізація Стратегії здійснюватиметься шляхом розроблення та виконання двох планів заходів з реалізації Стратегії у 2021-2023 та 2024-2027 роках, які формуватимуться відповідно до цілей і завдань Стратегії.

План заходів з реалізації у 2021-2023 роках Стратегії розвитку Донецької області на період до 2027 року є додатком до проєкту Стратегії та передбачає перелік технічних завдань з орієнтовними обсягами і джерелами фінансування, що стануть основою для розроблення інвестиційних програм (проєктів), спрямованих на розвиток регіону.

Перелік технічних завдань на програми (проєкти), які передбачають ймовірне провадження планової діяльності, визначеної частиною другою і третьою статті 3 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля», наведені у таблиці 18.

Проєкти, які будуть відібрані під зазначені технічні завдання, підлягатимуть процедурі оцінки впливу на довкілля до прийняття рішення про провадження планової діяльності у порядку, визначеному цим законом.

**Перелік технічних завдань Плану заходів з реалізації у 2021-2023 роках
Стратегії розвитку Донецької області на період до 2027 року, які
передбачають ймовірне провадження планової діяльності, визначеної
Законом України «Про оцінку впливу на довкілля»**

Номер та назва операційної цілі Стратегії	Номер та назва завдання Стратегії	Номер ТЗ	Назва технічного завдання на проекти	Подавачі
Стратегічна ціль 1. Оновлена, конкурентоспроможна економіка				
1.1. Кваліфіковані кадри, продуктивна зайнятість та гідна праця	1.1.3. Розвиток малого та середнього підприємництва, як драйверу структурних перетворень	1.4.	Будівництво заводу з виробництва теплоізоляційних матеріалів на основі базальтового волокна	Виконком Лиманської міської ради
1.2. Розумна спеціалізація, заснована на знаннях та інноваціях	1.2.3. Підтримка галузей з економічним та інноваційним потенціалом для розвитку	1.15.	Будівництво інженерної інфраструктури на ділянках індустриальних парків	Департамент розвитку базових галузей промисловості, департамент економіки ОДА
		1.16.	Відновлення сучасного виробництва соди і хімічних сполук	ГО «Хіміко-технологічний кластер «ТОРСОДА»
	1.2.4. Розвиток сучасної системи переробки сільськогосподарської продукції відповідно до потреб ринку	1.17.	Створення мережі забійних пунктів сільськогосподарських тварин (1 етап)	Департамент агропромислового розвитку та земельних відносин ОДА
		1.18.	Розвиток мережі виробництв з переробки сільськогосподарської продукції, зокрема на основі сільськогосподарської обслуговуючої кооперації	Департамент агропромислового розвитку та земельних відносин ОДА

Номер та назва операційної цілі Стратегії	Номер та назва завдання Стратегії	Номер ТЗ	Назва технічного завдання на проекти	Подавачі
1.3. Транспортна доступність та просторове сполучення	1.3.1. Підвищення якості та доступності транспортно-логістичних послуг з урахуванням внутрішніх та міжрегіональних зв'язків	1.21.	Реконструкція та розвиток аеропорту "Краматорськ"	Департамент розвитку базових галузей промисловості, департамент економіки ОДА
Стратегічна ціль 2 «Якість життя та людський розвиток»				
2.2. Турбота про здоров'я населення	2.2.2. Відновлення третинного (високоспеціалізованого) рівня надання медичних послуг	2.10.	Будівництво Обласної багатопрофільної лікарні в м. Краматорськ Донецької області (I черга)	Департамент охорони здоров'я ОДА
Стратегічна ціль 4 «Екологічна безпека та збалансоване природокористування»				
4.1. Безпечний стан довкілля	4.1.3. Захист водних ресурсів від виснаження та забруднення	4.3.	Реконструкція очисних споруд у населених пунктах області	Департамент екології та природних ресурсів ОДА
		4.5.	Оздоровлення водних об'єктів	Департамент екології та природних ресурсів ОДА
	4.1.4. Зниження навантаження на атмосферне повітря	4.6	Впровадження заходів щодо зменшення викидів в атмосферу на промислових підприємствах області	Департамент екології та природних ресурсів ОДА
4.2. Стале управління відходами та небезпечними хімічними	4.2.1. Удосконалення системи збору та перероблення	4.9.	Будівництво полігонів твердих побутових відходів	Департамент екології та природних ресурсів ОДА

Номер та назва операційної цілі Стратегії	Номер та назва завдання Стратегії	Номер ТЗ	Назва технічного завдання на проекти	Подавачі
речовинами	твердих побутових відходів	4.11.	Будівництво сміттесортувальних станцій на території області	Департамент екології та природних ресурсів ОДА
		4.12.	Будівництво сміттєперевантажувальних станцій	Департамент екології та природних ресурсів ОДА
		4.13.	Будівництво сміттєпереробних заводів	Департамент екології та природних ресурсів ОДА

7. ЗАХОДИ, ЩО ПЕРЕДБАЧАЄТЬСЯ ВЖИТИ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ, ЗМЕНШЕННЯ ТА ПОМ'ЯКШЕННЯ НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ СТРАТЕГІЇ

7.1. Загальні зауваження до розділу

У цьому розділі йдеться про доречні і вірогідні заходи, які доречно вжити (у разі необхідності) на стадії виконання Стратегії та Плану заходів з її реалізації, а також моніторингу їх виконання.

Операційні цілі та завдання Стратегії є загальними. Проте їх досягнення та можлива реалізація проєктів, які будуть відбиратися під технічні завдання Плану заходів, може стосуватися сфери промисловості (у тому числі альтернативної енергетики), природокористування (у тому числі надкористування й видобування корисних копалин), будівництва великих інфраструктурних об'єктів, розбудови транспортно-дорожньої інфраструктури, проєктування і будівництва підприємств переробки й утилізації відходів та очистки стічних вод тощо, які безсумнівно мають стратегічне значення та спричиняють сильний вплив на довкілля регіону.

Тому можливо лише позначити так звані «червоні лінії», які й будуть визначати прийнятність чи неприйнятність тих чи інших інфраструктурних проєктів, що будуть пропонуватись інвесторами, структурними підрозділами облдержадміністрації, органами місцевого самоврядування, громадськими ініціативами та іншими зацікавленими сторонами тощо.

Зважаючи на вищевикладене, доцільно додатково аналізувати проблему впливів на довкілля від реалізації конкретних проєктів під час їх відбору та відповідно до вимог Закону України «Про оцінку впливу на довкілля».

7.2. Узагальнений перелік доречних і вірогідних заходів, які передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків у досягненні стратегічних і оперативних цілей та завдань Стратегії:

7.2.1. Постійне відстеження індикаторів реалізації Стратегії, які фокусуються на випереджаючому аналізі кількісних даних по атмосферному повітрю; водних ресурсах; земельних ресурсах та ґрунтах; біорізноманітті, у тому числі рослинному і тваринному світу, лісах і територіях природно-заповідного фонду; відходах і забрудненнях промисловим і комунальним стокам; стані здоров'я населення, тобто на стані складових довкілля.

7.2.2. Організація та впровадження ефективної системи постійного моніторингу фактичного впливу на довкілля реалізації Стратегії, включаючи добір висококваліфікованих експертів, формування зворотного зв'язку та здійснення процедур можливого коригування чи внесення змін до Стратегії за даними моніторингу складових стану довкілля.

7.2.3. Удосконалення існуючої автоматизованої системи моніторингу довкілля (розширення території та переліку компонентів довкілля, охоплених системою екологічного моніторингу).

7.2.4. Формування системи інформування громадськості та організації ефективних форм громадського обговорення щодо запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків впливу на складові довкілля у процесі

виконання Стратегії, у тому числі на основі даних моніторингу та з формуванням пропозицій і рекомендацій громадськості.

7.3. Узагальнений перелік доречних і вірогідних заходів, які передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків для довкілля при виявленні просування та/або впровадження стратегічних інвестиційних проєктів:

7.3.1. Ініціювання та проведення комплексної громадської експертизи правових обставин і передумов появи і просування стратегічних інвестиційних проєктів з аналізом імовірних прогнозованих негативних наслідків для довкілля регіону та масштабів цих впливів.

7.3.2. Інформування органів державної влади (райдержадміністрації та облдержадміністрація, інші органи виконавчої влади) та/або органи місцевого самоврядування за територіальною приналежністю, а також контролюючих і правоохоронних органів про Висновки проведеної комплексної громадської експертизи – для вжиття відповідних заходів реагування щодо ПСІП.

7.3.3. Включення стратегічних інвестиційних проєктів в якості об'єкта додаткового моніторингу фактичного впливу на довкілля реалізації Стратегії (пункти. 7.2.2, 7.2.3, 7.2.4) у випадках продовження просування і реалізації стратегічних інвестиційних проєктів – з виокремленням даних моніторингу фактичного впливу на довкілля від інших результатів по реалізації Стратегії.

7.3.4. Напрацювання рекомендацій і пропозицій для органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування щодо запобігання появи стратегічних інвестиційних проєктів, які масштабно і негативно впливають на довкілля Донецької області, погіршуючи тим самим досягнення стратегічних і оперативних цілей Стратегії. Зокрема, з метою відвернення, зниження і досягнення безпечних рівнів виробничих та інших шумів, у рамках планування й реалізації тих чи інших інфраструктурних проєктів, повинні забезпечуватися певні заходи, як це передбачено статтею 21 Закону України «Про охорону атмосферного повітря»:

створення і впровадження малошумних машин і механізмів;

удосконалення конструкцій транспортних та інших пересувних засобів і установок та умов їх експлуатації, а також утримання в належному стані залізничних і трамвайних колій, автомобільних шляхів, вуличного покриття;

розміщення підприємств, транспортних магістралей, аеродромів та інших об'єктів з джерелами шуму під час планування і забудови населених пунктів відповідно до встановлених законодавством санітарно-гігієнічних вимог, будівельних норм та карт шуму;

виробництво будівельних матеріалів, конструкцій, технічних засобів спорудження житла, об'єктів соціального призначення та будівництво споруд з необхідними акустичними властивостями;

організаційні заходи для відвернення і зниження виробничих, комунальних, побутових і транспортних шумів, включаючи запровадження раціональних схем і режимів руху транспорту та інших пересувних засобів і установок у межах населених пунктів.

8. ОБҐРУНТУВАННЯ ВИБОРУ ВИПРАВДАНИХ АЛЬТЕРНАТИВ, ЩО РОЗГЛЯДАЛИСЯ, ОПИС СПОСОБУ, В ЯКИЙ ЗДІЙСНЮВАЛАСЯ СТРАТЕГІЧНА ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА

Стратегія враховує принцип екологічної безпеки та збалансованого природокористування та в цілому орієнтована на зменшення впливу на довкілля.

Стратегія базується на припущеннях щодо трьох можливих сценаріїв розвитку регіону. Запропоновані сценарії враховують наступні складові внутрішнього та зовнішнього середовища:

суспільна ситуація навколо збройного конфлікту на території області;
впровадження загальнодержавних та галузевих реформ;

ефективність прийняття та реалізації управлінських рішень на регіональному та локальному рівнях;

демографічні та соціально-економічні процеси, як індикатор стану регіонального розвитку.

При цьому, в якості базового сценарію обраний другий (реалістичний) сценарій розвитку Донеччини.

Перший сценарій (несимістичний) передбачає загострення бойових дій на території області, що може призвести до зростання кількості людських жертв та випадків руйнування об'єктів інфраструктури, а також збільшення навантаження на довкілля та здоров'я людей. У такому випадку постає ризик виникнення додаткових проблем та викликів, у тому числі щодо неможливості ефективного впровадження загальнодержавних галузевих реформ, а також управлінських рішень, передбачених проектом Стратегії.

Другий сценарій (реалістичний) – подальший поступовий розвиток ситуації, яка склалася на теперішній час. Цей сценарій передбачає продовження переговорного процесу щодо врегулювання ситуації та реінтеграції території, тимчасово непідконтрольної українській владі, до українського національного простору. При цьому, проведення на території області операції Об'єднаних сил, яка супроводжується періодичними обстрілами вздовж лінії розмежування, може призводити до втрат, пов'язаних з бойовими діями та їх наслідками.

За цим сценарієм також передбачається подальше впровадження реформи децентралізації та інших загальнодержавних галузевих реформ.

Використання позитивних досягнень від цих реформ сприятиме розбудові мирного життя на підконтрольній території регіону, у тому числі шляхом призупинення відтоку населення та економічного падіння, досягнення помірного зростання регіональної економіки, забезпечення розбудови найважливіших об'єктів критичної інфраструктури на якісно новому рівні, підвищення якості надання ключових послуг населенню, вирішення екологічних питань та питань безпеки життєдіяльності населення, у тому числі у населених пунктах, наближених до лінії розмежування.

Одночасно окупація частини території регіону, а також неконтрольований вплив процесів, що відбуваються на цій території, може

призводити до часткового послаблення позитивних досягнень у розвитку Донецької області в економічному, соціальному та екологічному вимірах.

Третій сценарій (оптимістичний) передбачає повне відновлення соціально-економічних зв'язків з тимчасово непідконтрольними територіями, а також поступову їх реінтеграцією в українській державний простір. Прогнозується, що розгортання цих процесів відбуватиметься на фоні максимально ефективного впровадження усіх загальнодержавних галузевих реформ, а також управлінських рішень, що приймаються на регіональному та локальних рівнях.

Реалізація цього сценарію, з одного боку, передбачатиме повне припинення бойових дій, стабілізацію суспільно-політичної ситуації, відновлення важливих господарських та соціально-економічних зв'язків, повернення під контроль української влади усієї території Донецької області, її людського та економічного потенціалу.

З іншого боку, повернення територій регіону, які тривалий час були непідконтрольні українській владі, обумовить виникнення викликів, пов'язаних з необхідністю повної оцінки економічної, соціальної та екологічної ситуації на цій території, а також вирішення питань щодо її реінтеграції до українського правового, соціально-економічного, політичного та культурного простору з метою відновлення мирного життя населення.

Серед чинників і факторів, які суттєво ускладнюють більш повне, всебічне і глибоке здійснення стратегічної екологічної оцінки Стратегії, можна виділити наступні.

Недостатність джерел і аналізу інформації. Інформація щодо проблем, які виникають у сфері охорони довкілля та охорони здоров'я, характеризується такими основними структурними компонентами:

атмосферне повітря;

водні ресурси в усіх їх видах;

земельні ресурси та ґрунти; біорізноманіття (рослинний і тваринний світ, лісові ресурси, об'єкти і території ПЗФ);

відходи (ТПВ, відходи промислового виробництва, небезпечні, токсичні і медичні відходи, радіоактивні відходи, відходи сільськогосподарського виробництва тощо);

промислові і комунальні стоки;

охорона здоров'я.

При цьому, Державна служба статистики України не структурує і не аналізує достатньо глибоко і повно перелічені вище компоненти сфери охорони довкілля та природокористування на регіональному та місцевому рівнях.

Міжгалузєва та ієрархічна управлінська владна неузгодженість і некоординованість.

Міжгалузєва управлінська неузгодженість і некоординованість характерна для горизонтальної взаємодії структурних підрозділів (департаментів, управлінь і відділів) облдержадміністрації, райдержадміністрацій та регіональних органів виконавчої влади від галузевих

міністерств між собою. В результаті виникає загроза зниження якості підготовки проектів рішень органів виконавчої влади через брак інформаційних комунікацій та обміну аналітичною інформацією в процесі підготовки, ухвалення та виконання прийнятих рішень у сферах охорони довкілля.

Слабкість і нерозвиненість ефективних форм партнерської взаємодії в трикутнику «влада – екологічна громадськість – науковці і експерти». Причин і чинників зазначеної слабкості і нерозвиненості ефективних форм взаємодії «влада – екологічна громадськість – науковці і експерти» задля більш повного і глибокого здійснення СЕО доволі багато. Подібне ускладнення, серед іншого, викликане ще й тим, що досвіду і практики подібної взаємодії в рамках нового, європейського типу, екологічного законодавства (закони України «Про стратегічну екологічну оцінку», «Про оцінку впливу на довкілля» тощо) ще дуже мало. Окрім того, Україна переживає період складних системних реформ суспільно-політичного життя, зміни системи територіальної організації влади та базових соціальних і адміністративних послуг. Такий період системних реформ, як показує досвід інших європейських країн, потребує підвищеного рівня компетентності, фаховості, знань і відповідальності як управлінців органів виконавчої влади та посадовців органів місцевого самоврядування (влада), науковців і експертів (*сукупний інтелект регіону*), так і представників громадськості (*екологічні громадські організації*).

Недостатня охопленість територій та компонентів довкілля системою екологічного моніторингу, а також відсутність досвіду і практики організації системи реагування на його результати.

Однією із сильних сторін Донецької області є функціонування регіональної автоматизованої системи моніторингу довкілля, проте слід відзначити недостатню охопленість територій та компонентів довкілля зазначеною системою.

Звісно, комплексність і повнота такого моніторингу означає, перш за все, що він забезпечує об'єктивний контроль стану природних і урбанізованих територій щодо основних сегментів простору життєдіяльності людини та оточуючого природного середовища: атмосферного повітря; водних ресурсів; земельних ресурсів і ґрунтів; стану та тенденцій змін рослинного і тваринного світу, у тому числі інвазійних видів внаслідок дії кліматичних змін та антропогенних чинників господарської діяльності людини тощо; стан територій у місцях видалення відходів і на несанкціонованих сміттєзвалищах, у промислових і житлових зонах тощо.

Подібний комплексний моніторинг продиктовано зростаючими суспільними потребами регіону. При цьому, споживачами систематичної аналітичної інформації цієї системи на сьогодні вже можуть бути усі зацікавлені сторони (не тільки представники місцевої влади та органів місцевого самоврядування, але також суб'єкти господарювання, заклади освіти, науки, охорони здоров'я, соціального захисту і культури, громадські ініціативи і просто мешканці міст, селищ і сіл Донеччини). Адже результати цього моніторингу знаходяться у вільному доступі у мережі інтернет.

Тим більше, що прискорений глобальний рух до цифрової трансформації (діджіталізації) багатьох процесів у державі, забезпечуваний,

зокрема, інформатизацією та цифровізацією публічних послуг і поширенням інформації для індивідуального споживача, на перший план висуває потреби в об'єктивності, корисності та своєчасності і зручності отримання інформації.

Крім того, процес здійснення стратегічної екологічної оцінки Стратегії був ускладнений **відсутністю затверджених методик для комплексного прогнозування впливу на довкілля та проведення оцінки за видами впливів на довкілля, особливо в контексті довгострокових перспектив.**

9. ЗАХОДИ, ПЕРЕДБАЧЕНІ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ МОНІТОРИНГУ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ СТРАТЕГІЇ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ

Система моніторингу довкілля – це система спостережень, збирання, оброблення, передавання, збереження та аналізу інформації про стан довкілля, прогнозування його змін і розроблення науково-обґрунтованих рекомендацій для прийняття рішень про запобігання негативним змінам стану довкілля та дотримання вимог екологічної безпеки.

При здійсненні моніторингу основну увагу належить приділяти заходам, передбаченим у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Проведення моніторингу й оцінки результативності реалізації Стратегії здійснюватиметься департаментом економіки облдержадміністрації із залученням відповідальних виконавців Стратегії та громадськості. Процес моніторингу Стратегії передбачатиме підготовку:

щорічних звітів про результати проведення моніторингу виконання плану заходів з реалізації Стратегії за відповідний період;

звіту з оцінки результативності реалізації Стратегії та планів заходів з її реалізації.

Звіт про результати моніторингу складатиметься шляхом порівняння фактичних значень індикаторів (показників) оцінки результативності виконання Стратегії з їх прогнозованим значенням.

Моніторинг базується на розгляді обмеженого числа відібраних показників (індикаторів) за кожним зі стратегічних напрямів і аналізі досягнення запланованих результатів. Для моніторингу наслідків реалізації Стратегії для довкілля застосовуватимуться екологічні індикатори наведені у таблиці 19.

Таблиця 19

Екологічні індикатори для моніторингу виконання Стратегії розвитку Донецької області на період до 2027 року

Операційна ціль	Завдання	Індикатор	Відповідальні за подання інформації
Стратегічна ціль 4 «Екологічна безпека та збалансоване природокористування»			
4.1. Безпечний стан довкілля	4.1.1. Удосконалення публічного екологічного управління та моніторингу	Територія, охоплена дією автоматизованої системи моніторингу довкілля, % площі території області	Департамент екології та природних ресурсів ОДА
	4.1.2. Підвищення екологічної свідомості населення	Частка населення, охопленого заходами екологічної спрямованості, % чисельності населення	Департамент екології та природних ресурсів ОДА

Операційна ціль	Завдання	Індикатор	Відповідальні за подання інформації
		Частка закладів середньої освіти, при яких створені громадські організації екологічної спрямованості, % кількості відповідних закладів	Департамент освіти і науки ОДА
	4.1.3. Захист водних ресурсів від виснаження та забруднення	Протяжність річок, які були розчищені протягом відповідного року, % протяжності річок, які потребують розчищення	Департамент екології та природних ресурсів ОДА
		Частка побутових забруднених зворотних вод, скинутих у поверхневі водні об'єкти, % скинутих вод об'єктами житлово-комунального господарства	Департамент екології та природних ресурсів ОДА
	4.1.4. Зниження навантаження на атмосферне повітря	Приріст (скорочення) викидів забруднюючих речовин та діоксиду вуглецю в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення (накопичувальним підсумком до викидів у базовому році), %	Департамент екології та природних ресурсів ОДА
		Рівень лісистості території області, % площі території області	Донецьке обласне управління лісового та мисливського господарства
	4.1.5. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, родючості земель	Площа природо-заповідного фонду регіону, % площі території області	Департамент екології та природних ресурсів ОДА
4.2. Стале	4.2.1.	Частка побутових	Департамент

Операційна ціль	Завдання	Індикатор	Відповідальні за подання інформації
управління відходами та небезпечними хімічними речовинами	Удосконалення механізму збору та перероблення твердих побутових відходів	відходів, які надходять на перероблення та/або утилізацію, % загальної кількості зібраних побутових відходів	екології та природних ресурсів ОДА
		Частка діючих полігонів твердих побутових відходів, які відповідають вимогам, % загальної кількості діючих полігонів твердих побутових відходів	Департамент екології та природних ресурсів ОДА
	4.2.2. Сприяння зменшенню об'ємів утворення твердих побутових відходів	Частка населених пунктів, в яких встановлені контейнери для роздільного збирання твердих побутових відходів, % чисельності населених пунктів	Департамент екології та природних ресурсів ОДА
		Кількість потужностей із сортування твердих побутових відходів, од.	Департамент екології та природних ресурсів ОДА
	4.2.3. Удосконалення системи управління промисловими відходами	Частка промислових відходів, що захоронюються, % загального обсягу утворення відходів	Департамент екології та природних ресурсів ОДА
		Частка промислових відходів, що переробляються або утилізуються, % загального обсягу утворення відходів	Департамент екології та природних ресурсів ОДА
4.3. Енергетична безпека та розвиток альтернативної енергетики	4.3.1. Забезпечення справедливої трансформації вугільної галузі та підвищення ефективності управління	Частка населення, охопленого заходами з популяризації енергоефективності та енергозбереження, % чисельності населення	Департамент розвитку базових галузей промисловості ОДА
		Частка бюджетних	Департамент

Операційна ціль	Завдання	Індикатор	Відповідальні за подання інформації
	традиційними енергетичним и ресурсами	установ, підключених до системи енергомоніторингу, % загальної кількості бюджетних установ області	розвитку базових галузей промисловості ОДА
	4.3.2. Розвиток альтернативно ї енергетики	Частка альтернативних та відновлювальних джерел енергії в загальному обсягу відпуску електричної енергії, %	Департамент розвитку базових галузей промисловості ОДА

Крім того, для моніторингу наслідків реалізації Стратегії для здоров'я населення передбачені наступні індикатори, наведені у таблиці 20.

Таблиця 20

**Індикатори для моніторингу виконання
Стратегії розвитку Донецької області на період до 2027 року
у сфері охорони здоров'я**

Операційна ціль	Завдання	Індикатор	Відповідальні за подання інформації
Стратегічна ціль 2. «Якість життя та людський розвиток»			
2.2. Турбота про здоров'я населення	2.2.1. Підвищення якості та загальної доступності медичних послуг у містах та сільській місцевості	Рівень забезпечення лікарів, що надають первинну медичну допомогу, автомобілями, % <i>Дезагрегація:</i> міста сільська місцевість	Департамент охорони здоров'я ОДА
	2.2.2. Відновлення третинного (високоспеціалізованого) рівня надання медичних послуг	Перинатальна смертність (на 100 тис. народжених живими та мертвими), випадків	Департамент охорони здоров'я ОДА
		Малюкова смертність (на 1 тис. народжених живими), випадків	Департамент охорони здоров'я ОДА
2.2.3. Посилення профілактичних заходів з упередження захворюваності населення	Частка населення, охопленого профілактичними оглядами, % від плану <i>Дезагрегація:</i> міста	Департамент охорони здоров'я ОДА	

Операційна ціль	Завдання	Індикатор	Відповідальні за подання інформації
		сільська місцевість	
		Частка хворих на злоякісні новоутворення з вперше в житті встановленим діагнозом, виявлені при профілактичних оглядах, % до загальної кількості виявлених випадків захворювання <i>Деагрегація:</i> міста сільська місцевість	Департамент охорони здоров'я ОДА
		Рівень охоплення населення профілактичними щепленнями, % <i>Деагрегація:</i> діти доросле населення міста сільська місцевість	Департамент охорони здоров'я ОДА
	2.2.4. Підвищення якості життя людей, що потребують особливої соціально-медичної, психологічної та реабілітаційної допомоги	Кількість хворих з уперше в житті встановленим діагнозом ВІЛ, на 100 тис. населення, випадків <i>Деагрегація:</i> жінки чоловіки	Департамент охорони здоров'я ОДА
		Кількість хворих з уперше в житті встановленим діагнозом активного туберкульозу, на 100 тис. населення, випадків <i>Деагрегація:</i> жінки чоловіки	Департамент охорони здоров'я ОДА

10. ОПИС ЙМОВІРНИХ ТРАНСКОРДОННИХ НАСЛІДКІВ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ (ЗА НАЯВНОСТІ)

На теперішній час Донецька область знаходиться в зоні проведення операції Об'єднаних сил, а частина її території (включаючи територію, по якій проходять кордони з сусідньою країною) тимчасово не підконтрольна українській владі. Процеси, які відбуваються на цій території, на даний момент є неконтрольованими та мають наслідки, які важко оцінити.

11. РЕЗЮМЕ НЕТЕХНІЧНОГО ХАРАКТЕРУ ІНФОРМАЦІЇ, ПЕРЕДБАЧЕНОЇ ПУНКТАМИ 1-10 ЦІЄЇ ЧАСТИНИ, РОЗРАХОВАНЕ НА ШИРОКУ АУДИТОРІЮ

1. За підсумками СЕО підготовлено «Звіт про стратегічну екологічну оцінку Стратегії розвитку Донецької області на період до 2027 року» (далі – Звіт СЕО), щодо якого організовано інформування та обговорення громадськості регіону.

2. Головними принципами Стратегії визначено дотримання пріоритетності прав і свобод людини, забезпечення інклюзивності та гендерної рівності в системі надання послуг населенню, впровадження підходів сталого та збалансованого розвитку. В структурі стратегічних і оперативних цілей і завдань є окрема стратегічна ціль «Екологічна безпека та збалансоване природокористування», яка включає 3 оперативні цілі та 10 завдань, які за умов їх планомірної реалізації, забезпечуватимуть синергетичний ефект.

3. У Стратегії в якості базового сценарію обраний другий (реалістичний) сценарій розвитку Донеччини – подальший поступовий розвиток ситуації, яка склалася на теперішній час. Цей сценарій передбачає продовження переговорного процесу щодо врегулювання ситуації та реінтеграції території, тимчасово непідконтрольної українській владі, до українського національного простору. При цьому, проведення на території області операції Об'єднаних сил, яка супроводжується періодичними обстрілами вздовж лінії розмежування, може призводити до втрат та негативних впливів на довкілля та здоров'я людей, пов'язаних з бойовими діями та їх наслідками. За цим сценарієм також передбачається подальше впровадження реформи децентралізації та інших загальнодержавних галузевих реформ, а також системної діяльності щодо охорони навколишнього природного середовища на регіональному рівні.

4. Стратегія враховує головні державні пріоритети регіонального розвитку на довгостроковий період, а також екосистемного підходу та удосконалення системи інтегрованого екологічного управління та врахування екологічної складової під час розроблення та затвердження документів державного планування.

5. Оперативні цілі та завдання Стратегії, пов'язані з ймовірним впливом на довкілля й здоров'я населення, та заходи, спрямовані на покращення стану довкілля в області відповідають положенням ключових нормативно-правових документів у сфері охорони довкілля, у тому числі пов'язаних із

запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, що діють на міжнародному, національному та регіональному рівнях.

6. Реалізація Стратегії не має супроводжуватися появою нових негативних наслідків для довкілля. Водночас реалізація багатьох операційних цілей та завдань Стратегії може сприяти покращенню екологічної ситуації в Донецькій області, а також поступово вирішити проблемні питання щодо управління відходами та екологічних наслідків діяльності підприємств вугледобувної, металургійної, енергетичної та інших галузей промисловості.

7. У Звіті СЕО на виконання обґрунтованих рекомендацій запропоновано розвивати інструмент ефективного і багатостороннього моніторингу впливів на довкілля, у тому числі на здоров'я населення, від реалізації Стратегії. Визначено перелік екологічних показників (індикаторів) для моніторингу наслідків реалізації Стратегії для довкілля та здоров'я населення.

8. Процес моніторингу Стратегії передбачатиме підготовку:

щорічних звітів про результати проведення моніторингу виконання плану заходів з реалізації Стратегії за відповідний період;

звіту з оцінки результативності реалізації Стратегії та планів заходів з її реалізації.

Звіт про результати моніторингу базуватиметься за результатах порівняння фактичних значень індикаторів (показників) оцінки результативності виконання Стратегії з їх прогнозованим значенням.

Додаток 1
до Звіту про стратегічну
екологічну оцінку Стратегії
розвитку Донецької області на
період до 2027 року

СКЛАД
робочої групи з проведення стратегічної екологічної оцінки проекту
Стратегії розвитку Донецької області на період до 2027 року
та планів заходів з її реалізації

Дьякова Яна Юріївна	заступник директора департаменту – начальник управління економіки природокористування, поводження з відходами та оцінки впливу на довкілля департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, голова робочої групи
Зеленяк Ганна Миколаївна	заступник начальника відділу координації діяльності економічних служб територій управління зведеного аналізу та стратегічного розвитку департаменту економіки облдержадміністрації, секретар робочої групи
Члени робочої групи:	
Луньова Ірина Ігорівна	головний спеціаліст-еколог відділу енергоменеджменту та екології управління економічного розвитку Бахмутської міської ради
Тітомир Наталія Вікторівна	голова Громадської спілки «Екологічна асоціація «Екосистема»
Толпежніков Роман Олексійович	декан економіко-правового факультету Маріупольського державного університету
Трофанчук Сергій Іванович	начальник Сіверсько-Донецького басейнового управління водних ресурсів
Штагер Дмитро Олександрович	заступник начальника Головного управління Держгеокадастру у Донецькій області

Склад робочої групи з проведення стратегічної екологічної оцінки проекту Стратегії розвитку Донецької області на період до 2027 року та планів заходів з її реалізації затверджено розпорядженням голови облдержадміністрації, керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 14 листопада 2019 року № 1262/5-19 (із змінами).

Додаток 2
до Звіту про стратегічну
екологічну оцінку Стратегії
розвитку Донецької області на
період до 2027 року

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» від 20 березня 2018 року № 2354-VIII – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2354-19>.
2. Закон України «Про охорону атмосферного повітря» 16 жовтня 1992 року № 2707-XII – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2707-12>.
3. Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» від 23 травня 2017 року № 2059-VIII – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19>.
4. Про затвердження Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування: наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 10.08.2018 № 296 (із змінами). – Режим доступу: https://menr.gov.ua/files/docs/nakazy/2018/nakaz_296.pdf, http://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2019/04/MR-provedennya-SEO_iz-zminami.pdf.
5. Практичний посібник для посадових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування «Методичні рекомендації для проведення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування». – Асоціація міст України (АМУ), проект міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст» (проект ПРОМІС). – Київ, 2019.
6. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Донецькій області у 2016 році. Режим доступу – <http://ecology.donoda.gov.ua/stan-dovkillya/>.
7. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Донецькій області у 2017 році. Режим доступу – <http://ecology.donoda.gov.ua/stan-dovkillya/>.
8. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Донецькій області у 2018 році. Режим доступу – <http://ecology.donoda.gov.ua/stan-dovkillya/>.
9. Екологічний паспорт Донецької області за 2016 рік. Режим доступу – <http://ecology.donoda.gov.ua/stan-dovkillya/>.
10. Екологічний паспорт Донецької області за 2017 рік. Режим доступу – <http://ecology.donoda.gov.ua/stan-dovkillya/>.
11. Екологічний паспорт Донецької області за 2018 рік. Режим доступу – <http://ecology.donoda.gov.ua/stan-dovkillya/>.
12. Статистична інформація. Навколишнє середовище. – Режим доступу: <http://donetskstat.gov.ua/statinform1/environment.php>.